

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Deivido Bluškio
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studento

Magistro darbas

**Reorganizavimas jungimo būdu ir teisinio reglamentavimo
spragos**

Vadovas: lekt. Gintautas Bartkus

Recenzentas: lekt. dr. Saulius Aviža, LL.M

Vilnius, 2007

TURINYS

IŽANGA	3
I. BENDROVIŲ REORGANIZAVIMO JUNGIMO BŪDU SAMPRATA	6
1. Reorganizavimas kaip bendrovių jungimosi būdas	6
2. Bendrovių reorganizavimo būdai.....	8
II. BENDROVIŲ REORGANIZAVIMO JUNGIMO BŪDU PROCEDŪRA.....	11
1. Reorganizavimo inicijavimas. Reorganizavimo sąlygų rengimas	11
2. Reorganizavimo sąlygų vertinimas.....	16
3. Ataskaita apie numatomą reorganizavimą.....	19
4. Informavimas apie numatomą reorganizavimą.....	20
5. Kreditorių teisių apsauga	22
6. Darbuotojų teisių apsauga.....	25
7. Sprendimo dėl reorganizavimo priėmimas	27
8. Akcijų keitimas jungiant bendroves.....	30
9. Reorganizavimo pabaiga.....	32
10. Bendrovių jungimosi pasekmės	35
11. Bendrovių jungimosi negaliojimas	36
12. Supaprastinta bendrovių jungimosi procedūra.....	39
III. REORGANIZAVIMO JUNGIMO BŪDU SANTYKIS SU KITAIŠ BENDROVIŲ JUNGIMO BŪDAIS.....	41
1. Reorganizavimo jungimo būdu santykis su akcijų įsigijimu	41
2. Reorganizavimo jungimo būdu santykis su įmonės (verslo) pirkimu	44
3. Vienos valstybės ribas peržengiančio bendrovių jungimosi santykis su Europos bendrove	46
IŠVADOS	50
LITERATŪROS SĄRAŠAS	52
SANTRAUKA	57
SUMMARY	58

IŽANGA

Temos aktualumas. Verslo koncentracijos tendencijos pastaruju metu nuolat skelbiamos žiniasklaidos priemonėse. Žinoma, plačiau visuomenei paviešinami tik stambių ir garsių bendrovių išsigijimai bei susijungimai, tačiau neabejotinai šis reiškinys vyksta ir tarp mažesnių bendrovių. Reorganizavimas yra vienas iš būdų bendrovėms jungtis. Naujų Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės aktų šioje srityje priėmimas bei jų įgyvendinimas valstybėse narėse reiškia, kad tai yra pakankamai aktuali tema. Teoriniame lygmenyje aktualumas pasireiškia tuo, kad būtina rasti tam tikrą balansą tarp siekio supaprastinti reorganizavimo reguliavimą sudarant galimybes Europos šalių bendrovėms veiksmingiau konkuruoti pasaulinėje aplinkoje ir pakankamo akcininkų, kreditorių bei kitų asmenų teisių apsaugos užtikrinimo. Bendrovių reorganizavimo jungimo būdu teisinio reglamentavimo spragos, ES direktyvų įgyvendinimo Lietuvos teisėje klausimai neabejotinai svarbūs ir praktiniu aspektu, nes tai turi tiesioginės įtakos bendrovių jungimosi perspektyvoms.

Darbo tikslas ir tyrimo objektas. Šiame darbe siekiama atskleisti problemas, kylančias iš reorganizavimo jungimo būdu teisinio reglamentavimo. Išsamiai analizuojant pozityviosios teisės turinį visapusiškai aptariama ir apibendrinama reorganizavimo jungimo būdu instituto normų reikšmė bei jų taikymo praktikoje metu galinčios kilti problemos. Taip pat siekiama atskleisti kaip Lietuvoje įgyvendintos su bendrovių reorganizavimu susijusios ES direktyvos. Visapusiškos analizės tikslais aptariamas reorganizavimo santykis su kitais bendrovių jungimosi būdais išskiriant ir apibendrinant su kiekvienu iš jų susijusią problematiką. Darbe apsiribojama tik akcinių bendrovių ir uždaryjū akcinių bendrovių (toliau bus bendrai vadinama *bendrovės*) reorganizavimo jungimo būdu nagrinėjimu, kadangi šių teisinių formų juridinių asmenų reorganizavimo tvarka yra detaliausiai reglamentuota, įskaitant ir ES direktyvas, tuo tarpu kitų teisinių formų juridinių asmenų reorganizavimo tvarkos teisinis reglamentavimas yra atitinkamai supaprastintas, nes apima mažesnių asmenų, kurių teisių apsauga turi būti užtikrinta, ratą. Siekiant temos analizės nuoseklumo ir tikslumo, pirmoje darbo dalyje apibrėžiama bendrovių reorganizavimo jungimo būdu samprata bei nagrinėjama šio instituto kilmė. Antroje dalyje išskiriami ir analizuojami reorganizavimo jungimo būdu procedūros etapai. Nagrinėjant kiekvieną etapą siekiama įvertinti teisinio reglamentavimo efektyvumą ir tinkamumą. Akcentuojamos pagrindinės problemos, kurios yra susijusios su akcininkų, kreditorių bei kitų asmenų teisių apsauga jungiantis bendrovėms. Taip pat atskirai aptariamas darbuotojų teisių apsaugos reguliavimas, ypač kiek tai susiję su

darbuotojų dalyvavimo bendrovės valdyme problematika. Siekiama įvertinti, ar ES direktyvose įtvirtintos naujos, skirtos palengvinti bendrovių jungimąsi, leis pakankamai užtikrinti visų minėtų asmenų teisių apsaugą. Atskleidus reorganizavimo jungimo būdu instituto esmę bei turinį, paskutinėje trečioje darbo dalyje įvertinamas reorganizavimo kaip vieno iš bendrovių jungimosi būdų santykis su kitais bendrovių jungimosi būdais – akcijų perėmimu, turto įsigijimu, Europos bendrovės steigimu. Pažymėtina, kad šiame darbe nebus nagrinėjami mokestiniai klausimai, nes tai jau kitos teisės šakos nagrinėjimo dalykas. Kaip savarankiško tyrimo vertas nėra analizuojamas ir bendrovių jungimosi teisinis reglamentavimas, susijęs su konkurencinės teisės aspektais.

Tyrimo metodai. Užsibrėžtų tikslų siekiama panaudojant įvairius mokslinius metodus. Sistemiskai nagrinėjamos reorganizavimo procedūrą reglamentuojančios skirtingų teisės aktų normos, jų tarpusavio ryšys. Reorganizavimo normų reikšmė analizuojama pasitelkiant lingvistinį metodą, įstatymų leidėjo ketinimai dėl konkrečių jungimosi procedūros taisyklių įtvirtinimo aiškinami panaudojant teleologinį metodą. Taip pat siekiama istoriškai parodyti kai kurių normų raidą. Vienas svarbiausių metodų – lyginamasis, kurio pagalba analizuojamas ES teisės įgyvendinimas nacionaliniame lygmenyje.

Darbo originalumas. Reorganizavimo jungimo būdu institutas iki šiol nebuvo išsamiai nagrinėtas Lietuvos teisės doktrinoje, išskyrus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹ (toliau – CK) atitinkamų straipsnių komentarą. Kitų valstybių teisės doktrinos šiuo klausimu taip pat nėra atlikta daug mokslinių tyrimų, nors, kaip minėta, tai pakankamai aktuali tema. Negausią doktriną galima būtų paaiškinti tuo, kad tik neseniai buvo priimti kai kurie reikšmingi šios srities ES teisės aktai. 2007 m. Vilniaus universiteto Teisės fakultete panašia tema buvo parašytas studentės J. Matijošiūtės magistro darbas. Lyginant su minėtu magistro darbu, turinio aspektu šis darbas išsiskiria konkretesne ir detalesne bendrovių jungimo būdo analize bei išsamesniu šios srities ES teisės aktų įgyvendinimo Lietuvoje nagrinėjimu.

Šaltiniai. Pagrindiniai šaltiniai, kuriais remiamasi šiame darbe, yra teisės aktai bei jų rengime naudoti dokumentai (*travaux preparatoires*). Analizuojamos CK ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo² normos, kurios reglamentuoja reorganizavimą jungimosi būdu Lietuvoje. Šie teisės aktai įgyvendina Direktyvą 78/855/EEB³.

¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262).

² Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914).

³ Trečioji Tarybos direktyva, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimi, dėl akcinių bendrovių jungimo 78/855/EEB 1978 m. spalio 9 d. (Oficialusis leidinys L 295, 20/10/1978, p. 36-43).

Peržengiančių vienos valstybės ribas bendrovių jungimusi taisyklės nustato neseniai priimta Direktyva 2005/56/EB⁴, kurios įgyvendinimui 2007 m. gruodžio 13 d. priimtas Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas⁵. Pažymėtina, kad trūksta teismų praktikos šios temos nagrinėjimui. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme beveik nebuvo bylų, kuriose būtų sprendžiamos su reorganizavimo jungimo būdu reglamentavimu tiesiogiai susijusios problemos. Panaši situacija ir Europos Teisingumo Teismo (ETT) atveju. ETT praktikoje tėra žinoma vienintelė byla⁶, tiesiogiai susijusi su reorganizavimo jungimosi būdu procedūra, to priežastis, kaip minėta, tikriausiai ta, kad ES lygmeniu šie klausimai sureguliuoti tik prieš kelis metus. Iš specialiosios literatūros išskirtina V. Edwards monografija „Europos Sąjungos bendrovių teisė“, kurioje analizuojami bendrovių reorganizavimo klausimai ES teisės aspektu. Taip pat remiamasi užsienio teisės žurnaluose skelbtomis mokslinėmis publikacijomis, susijusiomis su įvairiais šios temos klausimais.

⁴ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimusi, peržengiančių vienos valstybės ribas 2005/56/EB 2005 m. spalio 26 d. (Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005, p. 1-10).

⁵ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 140-5747).

⁶ Europos Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje SEVIC systems AG, Nr. C-411/03, ECR 2005 p. I-10805.

I. BENDROVIŲ REORGANIZAVIMO JUNGIMO BŪDU SAMPRATA

1. Reorganizavimas kaip bendrovių jungimosi būdas

Bendrovių jungimosi priežastys yra įvairios, pagrįstos tiek ekonomine nauda, tiek ir kitokiais motyvais. Viena pagrindinių priežasčių yra susijungusių bendrovių padidėjusi vertė lyginant su kiekvienos bendrovės verčių suma joms veikiant atskirai. Susijungusių bendrovių vertės padidėjimą sąlygoja tokie veiksniai kaip masto ekonomija, padidėjusi rinkos dalis, kryžminė prekyba, resursų perskirstymas, mokesčiai bei kiti veiksniai.

Reorganizavimas yra specifinis bendrovių jungimosi būdas. Šio pobūdžio operacijai būdinga tai, kad viena ar daugiau bendrovių perleidžia visą savo turtą ir įsipareigojimus kitai egzistuojančiai bendrovei, kuri išleidžia akcijas perleidžiančiosios bendrovės ar bendrovių, kurių veikla po to nutraukiama, akcininkams. Taigi išskirtini šie reorganizavimo jungimo būdu požymiai⁷:

- 1) Kiekvienos besijungiančios bendrovės visas turtas, teisės ir įsipareigojimai pagal įstatymą pereina įsigyjančiajai arba naujai sukurtai veiklą tęsiančiai bendrovei;
- 2) Bendrovių, kurios pasibaigia, akcininkai automatiškai tampa veiklą tęsiančios bendrovės akcininkais;
- 3) Visos besijungiančios bendrovės, išskyrus prisijungusiąją arba naujai sukurtąją bendrovę, automatiškai pasibaigia.

Šis teisinis institutas yra kilęs iš kontinentinės teisės sistemos. Reorganizavimas kaip bendrovių jungimosi būdas yra tradiciškai susiformavęs tokių valstybių kaip Vokietija, Prancūzija ir Italija teisės sistemose⁸.

Priėmus Europos Bendrijos Steigimo sutartį⁹ (toliau – EB Sutartis), kurios kertinis akmuo – bendrosios rinkos sukūrimas, vėliau šiam tikslui pasiekti buvo pradėta harmonizuoti valstybių narių bendrovių teisę. EB Sutarties 44 str. 2 d. g) punktas¹⁰ įpareigoja Tarybą ir Komisiją koordinuoti apsaugos priemones, kurių valstybės narės reikalauja iš bendrovių imtis narių ir kitų asmenų interesams apsaugoti, bei užtikrinti tokių priemonių lygiavertiškumą Bendrijoje. 1967 m. buvo parengtas Konvencijos dėl akcinių bendrovių tarptautinių susijungimų projektas. Tuo metu vykstant diskusijai dėl šio projekto įgyvendinimo, buvo nuspręsta, kad reikia harmonizuoti vietinius bendrovių

⁷ ZAMAN, N. *Cross-border mergers in Europe*. European Journal of law Reform, vol. 8, 2006 m. Nr. 1, p. 125-126.

⁸ EDWARDS, V. *Europos Sąjungos bendrovių teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2002, p. 102.

⁹ Konsoliduota Europos Bendrijos Steigimo sutartis (Oficialusis leidinys C 321E, 2006/12/29).

¹⁰ Ankstesnis 54 str. 3 d. g) punktas.

susijungimus reguliuojančius nacionalinius teisės aktus. Tai buvo padaryta priėmus Direktyvą 78/855/EEB (dar kitaip vadinama Trečiaja bendrovių direktyva), kurios daugelis išsamių nuostatų atitiko minėtos Konvencijos projekto nuostatas, tuo tarpu pati Konvencija taip ir liko neįgyvendinta iškilus nesutarimams, tarp kurių ypač išsiskyrė klausimas dėl darbuotojų apsaugos¹¹.

Kaip minėta, Direktyvos 78/855/EEB svarbiausias tikslas buvo suderinti valstybių narių nacionalinius įstatymus, reglamentuojančius bendrovių, kurioms taikoma tos pačios valstybės teisė, jungimąsi reorganizavimo būdu. Be to, ypač svarbu buvo įpareigoti valstybes nares, kurių teisės aktuose tokio pobūdžio bendrovių jungimasis iš viso nebuvo įtvirtintas, įtraukti šią sampratą į savo teisės aktus (Direktyvos projekto pateikimo metu tai buvo Nyderlandai, vėliau įstojusioje Didžiojoje Britanijoje taip pat nebuvo praktikuojamos tokio tipo operacijos). Tai Direktyvos preambulėje išreikšta kaip būtinybė siekiant apsaugoti narių ir trečiųjų asmenų interesus¹². Preambulėje pažymima, kad būtina objektyviai informuoti akcininkus, apsaugoti kreditorius, taikyti informacijos atskleidimo reikalavimus taip, kad būtų tinkamai informuojami ir tretieji asmenys¹³. Lietuvoje Direktyvos 78/855/EEB nuostatas įgyvendina CK antrosios knygos II dalies VIII skyriaus normos bei Akcinių bendrovių įstatymo VIII skirsnio normos.

Nepavykus priimti Konvencijos dėl akcinių bendrovių tarptautinio susijungimo, po dešimties metų Europos Komisija šią idėją atgaivino pasiūlydama direktyvos projektą. Net jeigu būtų pavykę susitarti dėl Konvencijos, jos ratifikavimas būtų ilgai užtrukęs, todėl direktyva šiuo atžvilgiu labiau tinkamas instrumentas. Tuo metu Direktyva 78/855/EEB jau buvo reorganizavusi vietinius bendrovių jungimus, tad ši direktyva pasitarnavo kaip modelis Komisijos pasiūlymui. Vis dėlto šį pasiūlymą Europos Parlamentas atmetė, nes vėl nebuvo susitarta dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovės valdyme¹⁴. Vėliau teisės mokslininkai ir ekspertai išreiškė poreikį dėl direktyvos dėl tarptautinių jungimųsi priėmimo¹⁵. Tuo metu situacija šiuo klausimu buvo skirtinga įvairių valstybių narių atžvilgiu: vienos šalyse tarptautinio pobūdžio jungimaisi buvo leidžiami (pvz., Prancūzija, Ispanija, Italija), kitose – nebuvo reglamentuoti, tačiau konkrečiai nebuvo uždrausti (pvz., Belgija, Nyderlandai), o kai kurių valstybių teisės

¹¹ *Cit. op.* 8, p. 103.

¹² Direktyvos 78/855/EEB preambulės 3-oji pastraipa.

¹³ *Ibidem* 4-oji, 6-oji ir 7-oji pastraipa.

¹⁴ SIEMS, M. *The European directive on cross-border mergers: an international model?* p. 8-9 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=853804>.

¹⁵ Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, p. 101, 2002-11-04, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm>.

aktai imperatyviai neleido tokių bendrovių jungimosi atvejų (pvz., Vokietija, Austrija)¹⁶. Toks nevienodas reguliavimas bendrovių iš skirtingų valstybių narių jungimosi galimybes darė labai rizikingas ir neaiškias, kai kuriais atvejais apskritai neįmanomomis arba labai sudėtingomis ir brangiomis¹⁷. Komisija 2003 m. paskelbė Veiksmų planą dėl bendrovių teisės modernizavimo, kuriame kaip vienas iš trumpojo laikotarpio veiksmų buvo numatytas Direktyvos dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas, pasiūlymo pateikimas¹⁸. Šis pasiūlymas pateiktas atsižvelgiant į tai, kad darbuotojų dalyvavimo bendrovių valdyje problema buvo išspręsta priėmus Reglamentą dėl Europos Bendrovės (SE) statuto¹⁹. ETT *Sevic*²⁰ byloje konstatavo, kad nacionalinės institucijos atsisakymas įregistruoti vienos valstybės ribas peržengiantį bendrovių jungimąsi gali pažeisti teisę į įsisteigimo laisvę. Galiausiai po kelis dešimtmečius trukusių diskusijų ir nesutarimų, 2005 m. buvo priimta Direktyva 2005/56/EB, kuri reglamentuoja bendrovių iš skirtingų valstybių narių reorganizavimą jungimo būdu. Ši Direktyva Lietuvoje įgyvendinta priėmus specialų Vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymą.

2. Bendrovių reorganizavimo būdai

Bendrovių reorganizavimas jungimo būdu skirstomas į atskirus prijungimo ir sujungimo būdus. Šie bendrovių jungimo būdai atitinkamai apibrėžti Direktyvos 78/855/EEB 3 str. ir 4 str. Lietuvoje šie apibrėžimai įtvirtinti CK 2.97 str. 3 d. ir 4 d. Toliau bus atskleidžiami kiekvieno iš šių būdų ypatumai.

Prijungimas reiškia tokį veiksmą, kuriuo viena ar daugiau bendrovių nutraukia savo veiklą, tačiau nėra likviduojama ir visą savo turtą bei įsipareigojimus perduoda kitai bendrovei mainais už įsigyjančiosios bendrovės akcijas, kurios išduodamos įsigyjamąsios bendrovės arba bendrovių akcininkams, ir jeigu reikia, išmokas grynaisiais pinigais, kurių suma neviršija 10 procentų naujai išleistų akcijų nominalios vertės. Bendrovių reorganizavimas prijungimo būdu gali būti pavaizduotas tokia schema²¹:

¹⁶ *Cit. op.* 14, p.

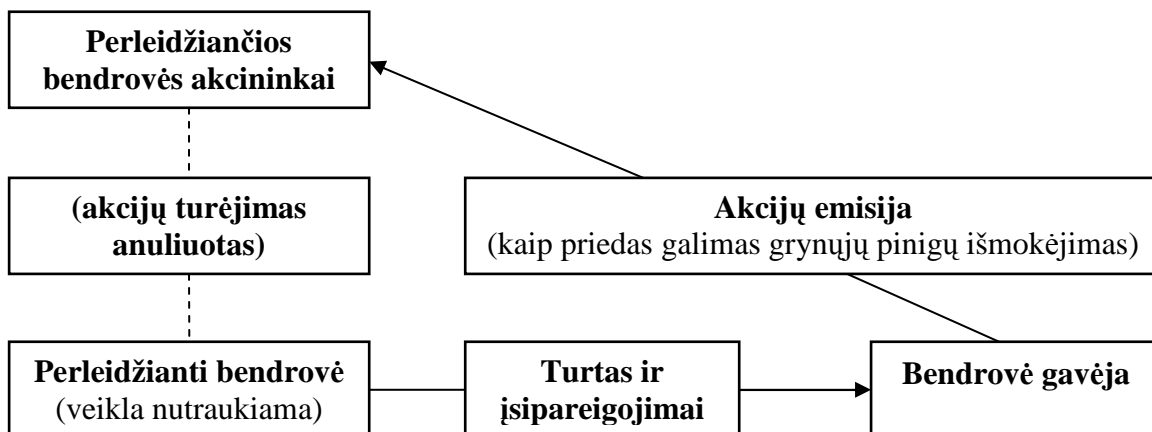
¹⁷ *Cit. op.* 7, p. 126.

¹⁸ Europos Komisijos komunikatas „Bendrovių teisės modernizavimas ir bendrovių valdymo stiprinimas Europos Sąjungoje – veiksmų planas“ (KOM (2003) 284), p. 25 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm>.

¹⁹ Tarybos reglamentas dėl Europos bendrovės (SE) statuto (EB) Nr. 2157/2001 2001 m. spalio 8 d. (Oficialusis leidinys L 294, 10/11/2001, p. 1-21).

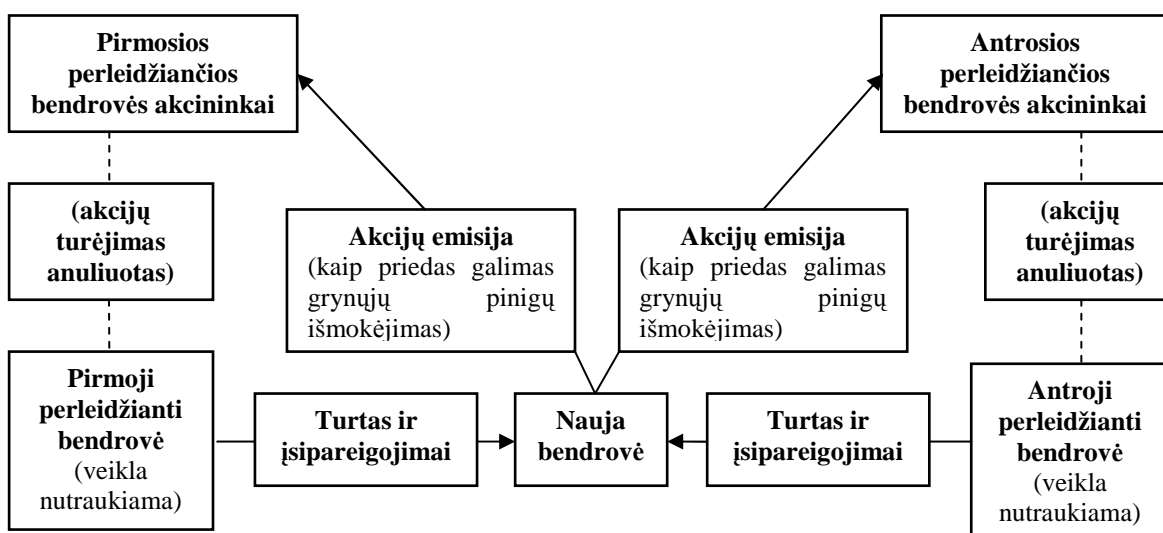
²⁰ *Cit. op.* 6.

²¹ *Cit. op.* 8, p. 106.

Pažymėtina, kad į bendrovių prijungimo apibrėžimą nepatenka tokia operacija, kai viena bendrovė prisijungia kitą, kurios visas akcijas ir kitus vertybinius popierius, suteikiančius balsavimo teisę, valdo pirmoji bendrovė, kadangi šiuo atveju nėra akcijų paskirstymo kaip atlygio už aktyvų perleidimą. Tokiems visiškai valdomų antrinių bendrovių įsigijimams taikoma supaprastinta tvarka, nustatyta Akcinių bendrovių įstatymo 70 str. 1 d.

Sujungimas reiškia tokį veiksma, kuriuo keletas bendrovių nutraukia veiklą, tačiau nėra likviduojamos, o visą turtą bei įsipareigojimus perveda vietoje jų įsteigiamai naujai bendrovei mainais už naujai įsteigtos bendrovės akcijas, kurios išduodamos įsteigiamos bendrovės akcininkams, bei mokėjimą grynais pinigais, kurio suma neviršija 10 procentų naujai išleistų akcijų nominalios vertės. Bendrovių reorganizavimas sujungimo būdu gali būti pavaizduotas tokia schema²²:

Taigi iš pateiktų apibrėžimų ir schemų matomi bendrovių jungimo būdų skirtumai. Prijungimo atveju po reorganizavimo visada išlieka viena iš procedūroje dalyvaujančių

²² *Ibidem*, p. 107.

bendrovių, tuo tarpu sujungimo atveju po reorganizavimo nė viena iš besijungiančių bendrovių neišlieka, o vietoje jų įsteigiama nauja bendrovė. Bendra jungimo būdų ypatybė ta, kad abiem atvejais yra bendrovės, kurios po reorganizavimo pasibaigia be atskiro jų išformavimo proceso, susijusio su jų turto pardavimu bei paskirstymu kreditoriams ir akcininkams. Kadangi visas turtas bei įsipareigojimai pereina bendrovei teisių perėmėjai, bet kuriuo atveju nebūtų ką likviduoti²³. Paprastai reorganizavimas prijungimo būdu vyksta, kuomet didesnė bendrovė, turinti akcijų kitoje mažesnėje bendrovėje, siekia pastarąją prisijungti, o sujungimas dažniausiai vyksta tarp lygiaverčių bendrovių²⁴. Bendrovių jungimo būdų išskyrimas ypač reikšmingas jungimų, peržengiančių vienos valstybės ribas, atveju, nes jungiasi bendrovės, kurioms taikoma skirtingų valstybių narių teisė, o po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei taikoma tik vienos iš šių valstybių narių teisė (išskyrus tam tikras išlygas dėl darbuotojų teisių apsaugos). Prijungimo atveju iš anksto žinoma, kad veiklą tęs prisijungiančioji bendrovė, todėl bus taikoma atitinkamos valstybės teisė. Po bendrovių sujungimo bus taikoma teisė tos valstybės, kurioje bus nuspręsta įsteigti naują bendrovę, atsižvelgiant į tai, kokia teorija vadovaujama toje valstybėje – inkorporacijos ar realios buveinės.

²³ *Ibidem*, p. 107.

²⁴ *Investopedia* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <<http://www.investopedia.com/ask/answers/05/mergervstakeover.asp>>.

II. BENDROVIŲ REORGANIZAVIMO JUNGIMO BŪDU PROCEDŪRA

1. Reorganizavimo inicijavimas. Reorganizavimo sąlygų rengimas

Reorganizavimo procesas pradedamas kiekvienos reorganizuojamos ir reorganizavime dalyvaujančios bendrovės visuotiniam akcininkų susirinkimui priėmus sprendimą pavesti bendrovės valdymo organui – valdybai, o jei ji nesudaryta – vadovui – parengti reorganizavimo sąlygas²⁵. Reorganizavimo sąlygos yra dokumentas, kuriuo remiantis reorganizuojami juridiniai asmenys²⁶. Juridinių asmenų reorganizavimo sąlygų turinys bendriausia prasme yra atskleistas CK 2.99 str. 1 d. Reorganizuojant bendroves, be minėtos CK normos, taip pat taikoma speciali norma, nustatyta Akcinių bendrovių įstatymo 63 str. 1 d. Abi šios normos įgyvendina Direktyvos 78/855/EEB 5 str. numatytus reikalavimus. Pažymėtina, kad direktyvos antras skyrius (5–22 str.) išsamiai reglamentuoja bendrovių reorganizavimą prijungimo būdu, tuo tarpu vienintelis trečiojo skyriaus 23 str. nustato, kad reorganizavimui sujungimo būdu, atsižvelgiant į tam tikras išimtis, taikoma analogiška procedūra.

Direktyvos 78/855/EEB 5 str. 1 d. nurodoma, kad bendrovių jungimo sąlygų projektą parengia jungiamų bendrovių administraciniai arba vadybiniai padaliniai. Pasiūlyme dėl direktyvos buvo numatyta, kad bendrovės su dviejų lygių valdymo struktūra atveju tai reiškia vykdomąją, o ne priežiūros valdybą²⁷. Neutrali sąvoka *sąlygų projektas* buvo pasirinkta siekiant suderinti skirtingą penkių (iš šešių pirminių) valstybių narių, kuriose jungimai vykdavo, praktiką: kai kuriose buvo reikalaujama, kad administracija sudarytų jungimosi sutartį arba parengtų jos projektą, o po to jungiamų bendrovių visuotiniai akcininkų susirinkimai tvirtintų jungimąsi; kitose buvo draudžiama sudaryti tokią sutartį visuotiniam akcininkų susirinkimui prieš tai nepritarus jungimuisi iš esmės. Tačiau visose šiose valstybėse, galima manyti, buvo panašus derybų, susitarimo dėl jungimosi ir jo sąlygų patvirtinimo modelis. Direktyvoje, užuot siekus pašalinti skirtumus, nustatyti esminiai reikalavimai, kad svarbiausios jungimosi sąlygos turi būti suderintos prieš įvykstant visuotiniam akcininkų susirinkimui ir išdėstytos akcininkams bei kitiems asmenims prieinamame dokumente²⁸.

Akcinių bendrovių įstatymo 63 str. 6 d. numato, kad siūlyti reorganizavimo sąlygas ir atitinkamai inicijuoti reorganizavimo procedūrą bendrovėje gali akcininkai, kuriems

²⁵ TRUČINSKAITĖ, O. *Juridinio asmens reorganizavimas*. Verslo žinios, 2006 06 02, p. 15.

²⁶ MIKELĖNAS, V. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras Antroji knyga Asmenys*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 215.

²⁷ Cit. op. 8, p. 113.

²⁸ *Ibidem*, p. 113.

nuosavybės teise priklausančių bendrovės akcijų nominali vertė yra ne mažesnė kaip 1/3 įstatinio kapitalo, stebėtojų taryba, valdyba ir bendrovės vadovas. Jungiant bendroves, reorganizavimo sąlygose turi būti numatyta informacija, nurodyta CK 2.44 str., apie kiekvieną reorganizavime dalyvaujančią bendrovę. Tai minimali informacija apie juridinį asmenį, kuri turi būti atskleista visiems, turintiems su juo santyki²⁹. Šis reikalavimas perkeltas iš Direktyvos 68/151/EEB³⁰ 4 str. Jei po reorganizavimo sukuriama nauja bendrovė, sąlygose turi būti numatytas jos pavadinimas, teisinė forma ir buveinė. Toliau turi būti nurodomas jungimo būdas pagal CK 2.97 str. (prijungimas arba sujungimas). Pastarojo reikalavimo Direktyva 78/855/EEB nenumato, kaip ir reikalavimo nurodyti po reorganizavimo pasibaigiančias ir toliau veikiančią bendrovę. Tai galima paaiškinti tuo, kad, kaip minėta, direktyva detaliau reglamentuoja prijungimo atvejus, o susijungimo atveju sistemiskai reikia taikyti 23 str. ir antro skyriaus normas. Dėl to manytina, kad reikalavimai reorganizavimo sąlygose nurodyti jungimo būdą ir pasibaigiančias bei toliau veikiančią bendrovę yra būtini ir tai yra esminė informacija visiems dėl reorganizavimo suinteresuotiems asmenims. Lietuvos teisėje šie reikalavimai reglamentuoti tiek CK 2.99 str. 1 d. 2 p., tiek ir Akcinių bendrovių įstatymo 63 str. 1 d. 2 ir 3 p.

Kitos labai svarbios sąlygos, kurios turi būti suderintos, susijusios su akcijų keitimo santykio nustatymu, jų paskistymo sąlygomis toliau veiklą tęsiančioje bendrovėje bei mokėjimo grynais pinigais sumų nustatymu. Šie reikalavimai įtvirtinti Direktyvos 78/855/EEB 5 str. 2 d. b) ir c) p. Juos detalizuoja Akcinių bendrovių įstatymo 63 str. 1 d. 4 p., kuriame nurodoma, kad po reorganizavimo pasibaigiančių bendrovių akcijų keitimo į po reorganizavimo veikiančios bendrovės akcijas santykis turi būti pagrįstas, turi būti nurodomas po reorganizavimo veikiančios bendrovės akcijų skaičius pagal klases bei jų nominali vertė, taip pat akcijų skirstymo akcininkams taisyklės; 63 str. 1 d. 5 p. reikalauja nustatyti po reorganizavimo veikiančios bendrovės akcijų išdavimo tvarką (kaip ir kur turi kreiptis juridinio asmens dalyvis) ir terminus (koks nustatomas laikotarpis tapti kito juridinio asmens dalyviu). Verta pastebėti, kad ankstesnėse Akcinių bendrovių įstatymo redakcijose³¹, kuriomis Lietuvoje pradėtos įgyvendinti Europos Sąjungos bendrovių teisės direktyvos, tarp jų ir Direktyva 78/855/EEB, buvo nurodyta, kad reorganizavimo projektas gali būti parengtas tik po to, kai yra turto vertintojų įvertintas reorganizuojamų

²⁹ *Cit. op.* 26, p. 117.

³⁰ Pirmoji Tarybos direktyva dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemonės visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo 68/151/EEB 1968 m. kovo 9 d. (Oficialusis leidinys L 065 14/03/1968 p. 8-12).

³¹ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (su pakeitimais ir papildymais iki 2003-12-31) (Valstybės žinios, 2000 m., Nr. 64-1914) 66 str. 2 d.

bendrovių turtas ir sudarytos šio turto vertinimo ataskaitos. Priimant dabar galiojančią Akcinių bendrovių įstatymo redakciją buvo siekta ne tik ją suderinti su naujuoju Civiliniu kodeksu, bet taip pat buvo tęsiamas derinimas su bendrovių teisės direktyvomis. Atitinkamai buvo patikslinti reikalavimai reorganizavimo sąlygų parengimui³². Atsižvelgiant į tai, kad direktyvos tikslas – nustatyti tik esminius reikalavimus dėl svarbiausių reorganizavimo sąlygų suderinimo, naujoje Akcinių bendrovių įstatymo redakcijoje buvo atsisakyta privalomo išankstinio turto vertinimo taip supaprastinant pačią reorganizavimo procedūrą. Diskutuotina, ar akcijų keitimo santykio ir jų paskirstymo akcininkams nustatymas yra pakankamas kriterijus, kuriuo remiantis galima apsispręsti dėl bendrovių jungimo. Akcijų keitimo santykis nustatomas pagal akcijų rinkos vertę. Reikia pažymėti, kad akcijų rinkos vertė ir bendrovės turtas negali būti tapatinama. Turtas yra materialios, nematerialios ir finansinės vertybės³³. Akcijų rinkos vertė apima investuotojų lūkesčius dėl bendrovės ateities, todėl akcijų rinkos kaina gali būti didesnė ar mažesnė, nei reali jų buhalterinė vertė. Be to, viešai gali būti skelbiama tik akcinių bendrovių akcijų rinkos kaina, tuo tarpu uždarytų akcinių bendrovių atveju ši informacija neprieinama, nes šios teisinės formos bendrovės akcijos negali būti platinamos bei jomis prekiaujama viešai (Akcinių bendrovių įstatymo 2 str. 4 d.). Žinoma, tai, kad įstatymas nereikalauja įvertinti jungiamų bendrovių turtą ir išsipareigojimus, nereiškia, kad bendrovių valdybos negali savanoriškai įtraukti šios informacijos į reorganizavimo sąlygas. Be to, kartu su reorganizavimo sąlygomis privaloma pateikti susipažinimui ir jungiamų bendrovių 3 paskutinių metų finansinę atskaitomybę. Pagal Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo³⁴ 22 str. 1 d. viena iš finansinės atskaitomybės sudėtinių dalių yra balansas, kuriame atsispindi visas įmonės turtas, nuosavas kapitalas bei išsipareigojimai paskutinę finansinių metų dieną. Taigi finansinės atskaitomybės duomenys papildo reorganizavimo sąlygose pateiktą privalomą informaciją, todėl, manytina, akcininkų, kreditorių bei kitų asmenų interesai šiuo atveju pakankamai užtikrinti.

Atsižvelgiant į bendrovės pobūdį, jos akcijų vertinimas priklauso nuo pasirinkto vertinimo metodo. Kadangi yra reikalavimas pagrįsti akcijų keitimo santykį, sąlygose turėtų būti aprašyti pasirinkti vertinimo metodai.

³² Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos aiškinamasis raštas dėl Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymo projekto. 2003-09-26, Nr. IXP-2878, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <www.lrs.lt>.

³³ Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1999, Nr. 52-1672) 2 str. 1 d.

³⁴ Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2001, Nr. 99-3516).

Iš Direktyvos 78/855/EEB 5 str. 2 d. į Lietuvos teisę perkeltas reikalavimas nustatyti konkrečią datą, nuo kada po reorganizavimo veiksiančios bendrovės akcijų turėtojai įgyja teisę gauti pelno dalį, ir visas kitas specialias sąlygas, turinčias įtakos tokios teisės atsiradimui. Taip pat perkeltas reikalavimas nustatyti konkretų momentą, nuo kurio po reorganizavimo pasibaigiančios bendrovės sandoriai įtraukiami į veiklą tęsiančios bendrovės buhalterinę apskaitą. Tačiau CK 2.99 str. 1 d. 4 p. ir atitinkamai Akcinių bendrovių įstatymo 63 str. 1 d. 8 p. papildomai dar įtvirtintas reikalavimas reorganizavimo sąlygose nustatyti momentą, nuo kurio pasibaigiančios bendrovės teisės ir pareigos pereina po jungimosi veiksiančiai bendrovei. Paprastai tai yra momentas, kai įregistruojamas naujas juridinis asmuo arba išregistruojamas pasibaigiantis juridinis asmuo. Reorganizavimo sąlygos gali numatyti ir kitokį momentą³⁵. Kadangi iš sandorių atsirandančių teisių ir pareigų perėjimo momentas išskirtas atskirame punkte, darytina išvada, kad papildomame reikalavime paminėtos teisės ir pareigos apima kitais pagrindais bendrovei kylančias teises ir pareigas. Civilinių teisių ir pareigų atsiradimo pagrindai reglamentuojami CK 1.136 str. 2 d. Be sandorių, teisės ir pareigos bendrovei gali kilti ir iš teismų sprendimų, administracinių aktų, kaip intelektinės veiklos rezultatai ir kitais nurodytais pagrindais. Dažniausiai tos teisės ir pareigos atsiranda įvairių leidimų ir licencijų pagrindu.

Galiausiai, reorganizavimo sąlygose turi būti nurodytos teisės, kurias po reorganizavimo veiksianti bendrovė suteikia atskirų klasių akcijų, obligacijų bei kitų vertybinių popierių savininkams, o taip pat specialios teisės, kurios suteikiamos jungiamų bendrovių organų nariams ir reorganizavimo sąlygas vertinantiems ekspertams. Pastarosios teisės yra papildomos garantijos organų nariams ar administracijos darbuotojams, taip pat specialios kompensacijos, susijusios su reorganizavimu, jeigu tokios yra numatomos³⁶. Šie reikalavimai atitinka Direktyvos 78/855/EEB 5 str. 2 d. f) ir g) p.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Akcinių bendrovių įstatymas išvardija tik privalomas reorganizavimo sąlygas. Tai reiškia, kad pateiktas sąrašas yra nebaigtinis ir gali būti numatytos ir kitos sąlygos. Priėmus naujausią Akcinių bendrovių įstatymo redakciją, nebeliko reikalavimų numatyti sąlygas, kurias patenkinus reorganizavimas gali būti baigiamas. Šios sąlygos nereikalingos, nes Akcinių bendrovių įstatyme yra aiškiai apibrėžta, kada reorganizavimas laikomas baigtu³⁷. Taip pat nebeprivaloma nurodyti veiklą tęsiančios bendrovės laukiamų ūkinės veiklos rodiklių bei pirmojo visuotinio

³⁵ *Cit. op.* 26, p. 215.

³⁶ *Ibidem*, p. 215.

³⁷ *Cit. op.* 2, 69 str. 1 d.

akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarkos. Visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarka nurodoma veiklą tęsiančios ar po reorganizavimo naujai sukuriamos bendrovės įstatuose, kurie turi būti parengti kartu su reorganizavimo sąlygomis.

Bendrovių, kurios įsteigtos skirtingose Europos Bendrijos valstybėse narėse, jungimosi atveju reorganizavimo sąlygų turinį reglamentuoja Direktyvos 2005/56/EB 5 str., kuriame išvardinti jau anksčiau Direktyva 78/855/EEB harmonizuoti reikalavimai. Be to, Direktyva 2005/56/EB nustato papildomus reikalavimus, kuriuos nulėmė tokio jungimosi tarptautinis pobūdis. Vienas iš jų – reikalavimas nurodyti sąlygose po jungimosi veiksiančios bendrovės teisinę formą, pavadinimą ir registruotą buveinę. Vietos, kur įregistruota buveinė, nurodymas reikšmingas todėl, kad pagal tai bus nustatoma veiklą tęsiančiai bendrovei taikoma teisė, kas yra labai svarbu kreditoriams ir kitiems suinteresuotiems asmenims³⁸.

Kiti Direktyvos 2005/56/EB nustatyti papildomi saugikliai yra reikalavimai pateikti informaciją apie galimą vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi poveikį užimtumui, apie procedūras, kurios bus taikomos nustatant po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančios bendrovės darbuotojų dalyvavimo priimančias sprendimus sąlygas. Taip pat turi būti nurodyta informacija apie po jungimosi veiksiančiai bendrovei pereinamojo turto ir išsipareigojimų įvertinimą bei besijungiančių bendrovių atskaitomybių, naudotų rengiant jungimosi sąlygas, sudarymo datas. Analogiškos sąlygos įtvirtintos Vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymo 3 str. Taigi jungiantis bendrovėms, kurioms taikoma kelių valstybių narių teisė, skirtingai nei jungiantis bendrovėms, kurios įregistruotos Lietuvoje, taikomi griežtesni reikalavimai dėl darbuotojų teisių apsaugos. Šių reikalavimų reikšmė bus aptarta atskirai kitoje šio darbo dalyje. Taip pat pastebėtina, kad vietinių jungimusių atveju taikomame Akcinių bendrovių įstatyme, kaip minėta, nebeliko reikalavimo dėl turto ir išsipareigojimų įvertinimo, o peržengiančių vienos valstybės ribas jungimusių atveju toks reikalavimas taikomas. Tokį neatitikimą galėjo sąlygoti tai, kad skiriasi vietinius jungimus reglamentuojančios Direktyvos 78/855/EEB ir tarptautinius jungimus reglamentuojančios Direktyvos 2005/56/EB taikymo sritys: pirmoji taikoma tik akcinėms bendrovėms, o antroji taikoma ir uždarosioms akcinėms bendrovėms. Informacija apie akcinių bendrovių, kurių akcijomis prekiaujama biržoje, akcijų rinkos kainą yra viešai prieinama. Emitentai, kurių buveinės valstybė narė yra Lietuvos Respublika, pagal

³⁸ Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos parlamento ir Tarybos direktyvos dėl ribotos atsakomybės jungimusių, peržengiančių vienos valstybės ribas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003PC0703:EN:NOT>>.

Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymo³⁹ 20 str. yra įpareigoti Vertybinių popierių komisijos nustatyta tvarka periodiškai atskleisti tam tikro pobūdžio informaciją, kurioje atsispindi ir emitento turtas bei išsipareigojimai. Tačiau, kaip minėta, informaciją apie bendrovės turtą ir išsipareigojimus galima gauti iš privalomos pateikti finansinės atskaitomybės. Todėl netgi atsižvelgiant į išplėstą Direktyvos 2005/56/EB taikymo sritį ir tarptautinį bendrovių jungimosi pobūdį, darytina išvada, kad privalomas reikalavimas dėl bendrovių turto ir išsipareigojimų įvertinimo yra perteklinis ir nereikalingas.

2. Reorganizavimo sąlygų vertinimas

Sudarytas reorganizavimo sąlygas turi išnagrinėti ir įvertinti nepriklausomas ekspertas. Pagal Direktyvos 78/855/EEB 10 str. 1 d. tokie ekspertai, priklausomai nuo valstybių narių teisės aktų gali būti fiziniai arba juridiniai asmenys, bendrovės arba firmos. Lietuvoje panaši norma įtvirtinta CK 2.100 str., kur taip pat vartojama reikiama kvalifikaciją turinčio *nepriklausomo eksperto* sąvoka. CK nenustato ekspertui keliamų specialių reikalavimų. Tai gali būti bet kuris asmuo, turintis patirties ir reikiamų žinių atlikti tokį įvertinimą, pavyzdžiui, teisininkas, advokatas ar auditorius⁴⁰. Tačiau Akcinių bendrovių įstatymas šias bendro pobūdžio normas labiau konkretizuoja nustatydamas, kad reorganizavimo sąlygos turi būti įvertintos audito įmonės (63 str. 2 d.).

Kiekvienos reorganizavime dalyvaujančios ir reorganizuojamos bendrovės valdymo organai savo nuožiūra paskiria audito įmones. Direktyvose nėra konkrečiai pasakyta, kad šiuo tikslu pačių bendrovių auditoriai gali veikti kaip ekspertai, tačiau nėra nieko konkrečiau, kas tai draustų⁴¹. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje įgyvendinantys teisės aktai leidžia bendrovės auditoriams būti ekspertais⁴². Direktyva 78/855/EEB nurodo valstybių narių teisę nustatyti galimybę visoms jungiamoms bendrovėms sudaryti sutartį su bendra audito įmone. Tokiu atveju pagal direktyvą ekspertą skiria teismas arba administracinė institucija pagal bendrą bendrovių prašymą. Lietuvoje bendrai audito įmonei turi pritarti juridinių asmenų registro tvarkytojas. Bendrai paskirtas auditorius turi stengtis pateikti tokią nuomonę, kuri atspindėtų galimą visų reorganizuojant dalyvaujančių asmenų požiūrį ir interesus. Juridinių asmenų registro tvarkytojas, sprenddamas dėl bendro eksperto skyrimo, turi įvertinti jo nepriklausomumo aspektus⁴³. Kreipiantis dėl pritarimo skirti bendrą ekspertą, juridinių asmenų registro tvarkytojui

³⁹ Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 17-626).

⁴⁰ *Cit. op.* 26, p. 216.

⁴¹ *Cit. op.* 8, p. 116.

⁴² 2006 m. Bendrovių įstatymo 936 str. 2 d.

⁴³ *Cit. op.* 26, p. 217.

reikia pateikti bendrą prašymą ir dokumentus, patvirtinančius eksperto kvalifikaciją ir nepriklausomumą, kaip, pavyzdžiui, audito įmonės pažymėjimą, Lietuvos auditorių rūmų išduotą pažymėjimą, auditoriaus pažymėjimą, profesinės nepriklausomybės deklaraciją. Registro tvarkytojas per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo priima sprendimą pritarti ar nepritarti bendro eksperto skyrimui⁴⁴.

Audito įmonės parengtoje reorganizavimo sąlygų vertinimo ataskaitoje privaloma nurodyti išvadas dėl akcijų keitimo santykio teisingumo ir pagrįstumo; metodus, panaudotus akcijų keitimo santykiui nustatyti, ir išvados dėl šių metodų tinkamumo bei įtakos nustatant akcijų vertę; turi būti kilusių vertinimo sunkumų aprašymas (Akcinijų bendrovių įstatymo 63 str. 3 d.). Šie minimalūs reikalavimai atsispindi Direktyvos 78/855/EEB 10 str. 2 d. Ekspertas turi nustatyti, ar reorganizavimo sąlygos atitinka įstatymų keliamus reikalavimus, ar nėra pažeidžiamos imperatyvios teisės normos. Kartu ekspertas turi įvertinti ir ataskaitą apie numatomą reorganizavimą, jei tokia yra parengiama, bei nurodyti, ar, jo manymu, joje pateikti teiginiai yra pagrįsti. Eksperto nesutikimas su ataskaitos teiginiais ar pareikšta nuomonė dėl imperatyvių įstatymo normų pažeidimo nėra pagrindas keisti reorganizavimo sąlygas. Eksperto įvertinimo tikslas – nešališkai peržiūrėti sąlygas ir pateikti atitinkamą informaciją (įvertinimą)⁴⁵.

Direktyvoje 78/855/EEB nustatyta, kad kiekvienas ekspertas turi teisę gauti iš jungiamų bendrovių visą reikalingą informaciją ir dokumentus, ir atlikti visus reikalingus tyrimus. Audito įstatymo⁴⁶ 29 str. 1 d. 2 p. numatyta analogiška auditorių teisė. Akcinijų bendrovių įstatymas nustato, kad reorganizavimo sąlygų vertinimo ataskaita turi būti parengta ir pateikta bendrovei ne vėliau kaip likus 30 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl bendrovės reorganizavimo.

Direktyva 2005/56/EB nurodo identiškus reikalavimus dėl ekspertų skyrimo bei nukreipia tiesiogiai į Direktyvos 78/855/EEB 10 str. 2 d. dėl ataskaitos turinio. Vienos valstybės ribas peržengiančių bendrovių jungimosi atveju taip pat numatyta galimybė sąlygų įvertinimui paskirti bendrą nepriklausomą ekspertą. Jo paskyrimui turi pritarti tos valstybės narės, kurios teisė taikoma vienai iš besijungiančių bendrovių ar po jungimosi veiklą tęsiančiai bendrovei, atitinkama institucija. Lietuvoje Direktyvą 2005/56/EB

⁴⁴ Juridinių asmenų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos nutarimu „Dėl juridinių asmenų registro įsteigimo ir juridinių asmenų nuostatų patvirtinimo“ (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2003, Nr. 107-4810) 118 p.

⁴⁵ *Cit. op.* 26, p. 216.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos audito įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1999, Nr. 59-1916).

įgyvendinančiame įstatyme numatytas ilgesnis 40 dienų terminas, per kurį bendrovės akcininkai, kreditoriai ir darbuotojai gali susipažinti su parengta ataskaita.

Europos Komisija 2006 m. lapkričio 14 d. išleido Komunikatą „Geresnio reglamentavimo Europos Sąjungoje strateginė apžvalga“ (KOM (2006) 689). Komunikate Komisija pabrėžia pagrindinį šios kadencijos Komisijos prioritetą – modernizuoti ir supaprastinti galiojančius teisės aktus bei ypatingą dėmesį skiria administracinės naštos mažinimui. Tai ypač naudinga būtų mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVI), nes sumažėtų administraciniai kaštai, kurie dabar yra labai dideli. Vienas iš skubių Komisijos siūlomų veiksmų buvo Direktyvos 78/855/EEB pakeitimas⁴⁷.

Europos Komisijos nuomone, imperatyviu reikalavimu atlikti jungimosi ar skaidymo sąlygų vertinimą bei parengti eksperto ataskaitą bendrovėms sukuriama bereikalinga administracinė našta. 2007 m. lapkričio 13 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/63/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 78/855/EEB dėl akcinių bendrovių jungimo ir Tarybos direktyvą 82/891/EEB dėl akcinių bendrovių skaidymo, dėl reikalavimo, kad jungiant arba skaidant bendroves, nepriklausomas ekspertas parengtų ataskaitą⁴⁸ (toliau – Direktyva 2007/63/EB), kurioje įteisinta lankstesnė norma, kad atlikti jungimosi ar skaidymo sąlygų vertinimo nereikia, jeigu visi besijungiančių ar skaidomų bendrovių akcininkai dėl to susitaria. Toks reglamentavimas sumažins bendrovių administracinę naštą jungimosi metu, nesumažinant suteikiamos akcininkų ir kreditorių teisių apsaugos lygio. Šią direktyvą valstybės narės privalo įgyvendinti iki 2008 metų pabaigos.

Atkreiptina, kad tokia lankstesnė norma jau yra įtvirtinta Direktyvoje 2005/56/EB (8 str. 4 d.), todėl jungiantis bendrovėms iš kelių valstybių narių, jų akcininkai gali nuspręsti atsisakyti ekspertų vertinimo ir atitinkamos ataskaitos pateikimo. Akcininkų sutikimas išreiškiamas bet kokia forma, kuria gali būti įgyvendinama akcininkų teisė balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime.

⁴⁷ 2007 m. kovo 6 d. Komisijos pasiūlymas Dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 78/855/EEB dėl akcinių bendrovių jungimo ir Tarybos direktyvą 82/891/EEB dėl akcinių bendrovių skaidymo, dėl reikalavimo, kad jungiant arba skaidant bendroves, nepriklausomas ekspertas parengtų ataskaitą.

⁴⁸ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 78/855/EEB dėl akcinių bendrovių jungimo ir Tarybos direktyvą 82/891/EEB dėl akcinių bendrovių skaidymo, dėl reikalavimo, kad jungiant ar skaidant bendroves, nepriklausomas ekspertas parengtų ataskaitą 2007/63/EB 2007 m. lapkričio 13 d. (Oficialusis leidinys L 300, 17/11/2007, p. 47-48).

3. Ataskaita apie numatomą reorganizavimą

Kiekvienos jungime dalyvaujančios bendrovės valdyba (jei ji nesudaryta – vadovas), patvirtinusi sudarytas reorganizavimo sąlygas, parengia išsamią rašytinę ataskaitą. Šis reikalavimas perkeltas iš Direktyvos 78/855/EEB į CK 2.99 str. 3 d. ir Akcinių bendrovių įstatymo 64 str. bei atitinkamai iš Direktyvos 2005/56/EB į ją įgyvendinančio įstatymo 5 str.

Rašytinės ataskaitos tikslas – suteikti išsamesnę informaciją apie reorganizavimą kreditoriams, juridinio asmens dalyviams ar kitiems suinteresuotiems asmenims⁴⁹. Ataskaitoje turi būti nurodyti jungimo tikslai, paaiškintos reorganizavimo sąlygos, veiklos tęstinumas ir nurodyti reorganizavimo terminai, teisiniai bei ekonominiai reorganizavimo sąlygų pagrindai, ypač nustatant akcijų keitimo santykį ir akcijų paskirstymo po jungimo veikiančių bendrovių akcininkams taisyklės. Ataskaita turi būti pateikta juridinių asmenų registro tvarkytojui ne vėliau kaip likus 30 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl bendrovės reorganizavimo. Vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatyme yra numatyta sudaryti galimybę akcininkams, kreditoriams, darbuotojų atstovas ar patiems darbuotojams per ne mažiau kaip 40 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo susipažinti su jungimosi sąlygomis, nors Direktyva 2005/56/EB numato minimalų vieno mėnesio terminą. Be to, jungiantis bendrovėms iš kelių valstybių narių, darbuotojų atstovai gali pareikšti savo nuomonę ne vėliau kaip likus 30 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kuri turi būti pridedama prie jungimosi ataskaitos. Ataskaitoje turi būti pateikta informacija apie reorganizavimo sąlygų vertinimo ataskaitos parengimą ir duomenys apie juridinių asmenų registro tvarkytoją, kur saugomos jungiamų bendrovių dokumentų bylos.

Pažymėtina, kad ši taisyklė dėl ataskaitos parengimo privaloma tik akcinėms bendrovėms. Uždarosioms akcinėms bendrovėms ji taikoma tik tuo atveju, kai to pareikalauja akcininkai, turintys ne mažiau kaip 1/10 visų balsų. Akcininkų reikalavimas turi būti pateiktas per protingą laiką nuo viešo reorganizavimo sąlygų paskelbimo. Remiantis tokiu reikalavimu parengta ataskaita skelbiama pagal CK 2.96 str. 5 d., t. y. ataskaita pridedama prie CK 2.96 str. 4 d. nurodytų dokumentų, o apie jos sudarymą informuojamas akcininkų susirinkimas, jei toks šaukiamas.

Dėl šios ataskaitos reikalavimo kaip ir dėl prieš tai aptartos auditorių įvertinimo ataskaitos sukeltos administracinės naštos, Europos Komisija irgi yra iniciavusi

⁴⁹ *Cit. op.* 26, p. 21.

svarstymus⁵⁰. Siekiant, kad bendrovių jungimo procesas būtų paprastesnis, Komisija siūlo leisti valstybėms narėms nuspręsti, ar palikti daugiau atsakomybės bendrovių vadovybei (galbūt pagal specialų visuotiniame susirinkime priimtą sprendimą), ar reikėtų pateikti susijusius finansinius duomenis kiekvienu atveju. Vis dėlto abejotina, ar toks Komisijos siūlymas būtinas, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos teisėje įtvirtinta taisyklė, priklausomai nuo bendrovės teisinės formos, leidžia išvengti administracinių kaštų, susijusių su tokios ataskaitos parengimu. Šiuos kaštus ypač svarbu mažinti MVĮ, kurių teisinė forma paprastai būna uždaroji akcinė bendrovė. Tuo tarpu akcinių bendrovių atveju ataskaita apie numatomą jungimą, manytina, pateisina jos kaštus, nes taip apsaugoma akcininkų teisės ir interesai.

4. Informavimas apie numatomą reorganizavimą

Direktyvos 78/855/EEB 6 str. įtvirtina reikalavimą paskelbti kiekvienos iš jungiamų bendrovių reorganizavimo sąlygų projektą ne vėliau kaip prieš mėnesį iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kuriame jis turi būti patvirtintas. Paskelbimo tvarka nustatyta Direktyvos 68/151/EEB 3 str., kuris buvo pakeistas⁵¹. Nacionaliu lygmeniu informacijos atskleidimo pareiga įtvirtinta CK 2.96 str. 4 d., 2.101 str. 1 d. ir Akcinių bendrovių įstatymo 65 str. Paskelbti apie numatomą reorganizavimą būtina siekiant užtikrinti tiek akcininkų, tiek ir kreditorių bei kitų suinteresuotų asmenų teisių apsaugą. Atsižvelgiant į tai, numatyta taisyklė jungimosi sąlygas paskelbti bendrovių įstatuose nurodytame dienraštyje tris kartus ne mažesniais kaip 30 dienų intervalais arba ne vėliau kaip likus 30 dienų iki visuotinio akcinių bendrovių susirinkimo dėl bendrovės reorganizavimo viešai paskelbti įstatuose nurodytame dienraštyje vieną kartą ir pranešti visiems bendrovės kreditoriams raštu (Akcinių bendrovių įstatymo 65 str. 1 d.). Ypač svarbu yra išsaugoti pranešimo apie parengtas reorganizavimo sąlygas dokumentus (laikraščius, registruotu paštu išsiųstų laiškų išklotines, išsiųstų pranešimų pavyzdžius), kadangi juos vėliau reikės pateikti notarui, kuris tvirtins įstatus⁵².

Skelbime ar pranešime nurodomi duomenys, numatyti Akcinių bendrovių įstatymo 63 str. 1 d. 1, 2, 3, 8 ir 9 p. Taip pat nurodoma, kur ir kada galima susipažinti su šiais

⁵⁰ Europos Komisijos komunikatas dėl supaprastintos verslo aplinkos bendrovių teisės, askaitos ir audito srityse (KOM (2007) 394), p. 11 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/simplification/index_en.htm>.

⁵¹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 68/151/EEB dėl tam tikrų bendrovių tipų informacijos atskleidimo reikalavimų 2003/58/EB 2003 m. liepos 15 d. (Oficialusis leidinys L 221, 04/09/2003, p. 13-16).

⁵² *Cit. op. 25.*

dokumentais: reorganizavimo sąlygomis, tęsiančių veiklą bendrovių pakeistais įstatais ar po reorganizavimo sukuriama naujos bendrovės įstatais, reorganizavimo sąlygų vertinimo ataskaitomis, valdymo organų ataskaitomis, jungiamų bendrovių 3 paskutinių metų metine finansine atskaitomybe. Jei reorganizavimo sąlygos buvo sudarytos praėjus 6 mėnesiams po nors vienos jungiamos bendrovės finansinių metų pabaigos, pagal tas pačias taisykles kaip ir prieš tai sudaryta metinė finansinė atskaitomybė turi būti sudaroma ir akcininkams pateikiama tarpinė finansinė atskaitomybė. Ji turi būti sudaryta ne anksčiau nei likus 3 mėnesiams iki reorganizavimo sąlygų sudarymo. Finansinė atskaitomybė yra svarbus rodiklis, parodantis bendrovės finansinę būklę. Bendrovės finansinė būklė per tam tikrą laiką gali pablogėti, todėl bendrovės akcininkams aktualu gauti kuo tikslesnę informaciją apie prijungiamą bendrovę. Direktyvos 78/855/EEB 11 str. 2 d. leidžia valstybėms narėms numatyti, kad tarpinės atskaitomybės sudarymo atveju nebūtina įskaityti naują inventorių ir kad paskutiniame balanse pateiktas įvertinimas turi būti keičiamas tik tada, kai buhalterinėse knygose reikia parodyti naujai gaunamą turta, su sąlyga, kad yra atsižvelgiama į: a) laikiną nusidėvėjimą ir atidėjimus, b) reikšmingus faktinės vertės pokyčius, neparodytus buhalterinėse knygose. Tačiau Akcinių bendrovių įstatyme šios išlygos nebuvo įtvirtintos.

Pažymėtina, kad akcininko ir kreditoriaus reikalavimu bendrovė privalo pateikti minėtų dokumentų kopijas (akcininkui nemokamai). Reorganizavimo sąlygos ir jų vertinimo ataskaita ne vėliau kaip pirmą jų viešo paskelbimo dieną turi būti pateiktos juridinių asmenų registro tvarkytojui. Registro tvarkytojas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo dokumentų pateikimo įregistruoja ar įrašo juridinio asmens teisinį statusą „reorganizuojamas“ arba „dalyvaujantis reorganizavime“⁵³.

Kadangi reorganizavimas gali trukti ilgai, nuo sąlygų sudarymo iki jų patvirtinimo dalyvių susirinkime gali įvykti įvairių esminių pokyčių. Pokyčiai gali būti susiję tiek su vidine bendrovių veikla, tiek su veiklos aplinkos pasikeitimu. Informaciją apie esminius turto, teisių ir prievolių pasikeitimus laikotarpiu tarp reorganizavimo sąlygų sudarymo ir visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl jungimo, turi pranešti bendrovės vadovas visiems akcininkams bei kitų bendrovių, dalyvaujančių reorganizavime, vadovams, kad šie atitinkamai informuotų tų bendrovių akcininkus (Akcinių bendrovių įstatymo 65 str. 4 d.). Informacija apie pasikeitimus pridedama prie dokumentų, su kuriais turi susipažinti akcininkai. Šie duomenys taip pat pateikiami ir juridinių asmenų registro tvarkytojui.

⁵³ *Cit. op.* 44, 117 p.

Tarptautinių jungimųsi atveju *mutatis mutandis* taikomos nacionalinės normos. Tačiau yra ir tam tikrų specifinių nuostatų. Direktyvos 2005/56/EB 6 str. 2 d. b) p. įpareigoja skelbiant duomenis apie kiekvieną bendrovę nurodyti registrą, kuriame yra informacija apie bendrovę, bei nurodyti registravimo numerį; c) p. įpareigoja nurodyti priemones, kurių besijungiančios bendrovės ėmėsi siekdamas įvykdyti ar papildomai užtikrinti prievoles kreditoriams, užtikrinti tokių bendrovių dalyvių mažumos teisių įgyvendinimą, taip pat kur ir kada galima neatlygintinai gauti visą su minėtomis priemonėmis susijusią informaciją. Šios nuostatos įtvirtintos ir direktyvą įgyvendinančiame įstatyme. Įstatymo 6 str. 1 d. numato, kad pranešant visiems bendrovės kreditoriams apie jungimosi sąlygas raštu, viešai paskelbti apie jas būtina ne vėliau kaip 40 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kuriame numatyta priimti sprendimą dėl jungimosi. Taigi tarptautinio jungimosi pobūdis sąlygoja šiek tiek griežtesnius reikalavimus dėl paskelbimo ir pranešimo apie bendrovių jungimąsi.

5. Kreditorių teisių apsauga

Iki Europos bendrovių teisės harmonizavimo pradžios, valstybėse narėse, kuriose buvo leidžiami jungimaisi, galiojusios taisyklės dėl kreditorių interesų apsaugos skyrėsi. Kai kuriose kreditoriams buvo suteikta teisė blokuoti jungimąsi tol, kol toks prieštaravimas neatsimamas arba teismo nepanaikinamas. Kitose tokia prieštaravimo teisė buvo numatyta, tačiau ja nebuvo galima blokuoti jungimosi, kuriuo, kita vertus, nebuvo galima remtis prieš kreditorius, su kuriais neatsiskaityta arba kurie negavo garanto dėl jų pretenzijų patenkinimo. Dar kitose tokia prieštaravimo teisė nebuvo numatyta; vietoj to buvo nustatyta, kad su kreditoriais turi būti atsiskaityta arba jiems pateiktas garantas. Be to, kai kurios nacionalinės taisyklės dėl kreditorių apsaugos buvo taikomos tik įgyjamoms bendrovės kreditoriams, o kitos – visų besijungiančių bendrovių kreditoriams⁵⁴.

Direktyva 78/855/EEB absoliučiai nesuvienodino kreditorių apsaugos taisyklių. Direktyvos 13 str. pagrindu Akcinių bendrovių įstatymo 66 str. 1 d. nustatyta taisyklė, kad kiekviena jungiama bendrovė privalo papildomai užtikrinti prievolių įvykdymą kiekvienam to reikalaujančiam jos kreditoriui, kurio teisės atsirado ir nepasibaigė iki viešo paskelbimo apie sudarytas reorganizavimo sąlygas, jeigu yra pagrindas manyti, kad dėl reorganizavimo, atsižvelgiant į reorganizuojamos bei po reorganizavimo veiklą tęsiančios bendrovės, kuriai pagal jungimo sąlygas pereina išpareigojimai, finansinę

⁵⁴ *Cit. op.* 8, p. 119.

būkle, prievolės įvykdymas pasunkės. Pažymėtina, kad pagal 66 str. 3 d. bendrovė gali neteikti prievolių įvykdymo papildomo užtikrinimo, jei jos išipareigojimų kreditoriui įvykdymas yra pakankamai užtikrintas įkeitimu, hipoteka, laidavimu ar garantija. Ginčus dėl prievolių įvykdymo papildomo užtikrinimo sprendžia teismas. Bendrovės kreditoriai savo reikalavimus gali pateikti nuo jungimosi sąlygų paskelbimo pirmos dienos iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kuriame numatyta priimti sprendimą dėl jungimo, dienos (66 str. 2 d.). Tai yra minimali kreditorių teisių apsauga, kurią įpareigojo nustatyti Direktyva 78/855/EEB. Pagal CK 2.101 str. 2 d. kreditorius turi teisę nutraukti sutartį ar pareikalauti įvykdyti prievolę prieš terminą, taip pat atlyginti nuostolius tuo atveju, jeigu kreditorius kreipėsi į bendrovę ir ši nesuteikė papildomo prievolių įvykdymo užtikrinimo ir tik jei tokie veiksmai yra numatyti sandoryje ar yra pagrindo manyti, kad dėl reorganizavimo prievolės įvykdymas pasunkės. Kreditoriams nesuteikta teisė reikalauti sustabdyti reorganizavimą. Tačiau jeigu kreditorių teisės buvo pažeistos, teismas gali numatyti, kad už prievolės kreditoriui įvykdymą solidariai atsakingi visi reorganizuojant dalyvavę juridiniai asmenys⁵⁵.

Direktyvos 78/855/EEB 13 str. 3 d. valstybėms narėms suteikia galimybę nustatyti skirtingą įsigyjančios bendrovės ir įgyjamosios bendrovės kreditorių apsaugą. Iki direktyvos priėmimo įgyjančiosios bendrovės kreditoriai buvo ginami tiksliai Prancūzijoje ir Italijoje, tuo tarpu Vokietijos, Belgijos ir Liuksemburgo teisėje tokia apsauga nebuvo numatyta. Direktyvos nuostatos šiuo klausimu išreiškia minėtų šalių kompromisą, pasiektą derybų dėl direktyvos priėmimo metu⁵⁶. Šiuo požiūriu analizuojant Akcinių bendrovių įstatymo normas, gali daryti išvadą, kad Lietuvoje įtvirtintos vienodos minimalios direktyvos reikalaujamos kreditorių apsaugos taisyklės tiek įsigyjančios, tiek ir įgyjamosios bendrovės atžvilgiu. Tačiau kyla tam tikrų neaiškumų nagrinėjant atitinkamą taisyklę dėl kreditorių teisių gynimo nustatančią CK 2.101 str. 2 d. normą. CK įtvirtinta taisyklė dėl kreditoriaus teisės minėtomis sąlygomis nutraukti sutartį ar įvykdyti prieš terminą prievolę galioja tik reorganizuojamam, t. y. pasibaigiančiam juridiniam asmeniui⁵⁷. Vadinasi CK norma taikoma tik įgyjamosios bendrovės kreditorių apsaugai. Galima daryti išvadą, kad Akcinių bendrovių įstatymo taisyklė dėl privalomo papildomo prievolių užtikrinimo taikoma įgyjamajai bendrovei ir įsigyjančiajai bendrovei, o CK numatytos pasekmės dėl tokio užtikrinimo nesuteikimo taikomos tik įgyjamajai bendrovei. Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Komisija yra iškėlususi klausimą, ar reiktų įsigyjančiajai bendrovei apskritai taikyti tą pačią procedūrą kaip ir įgyjamajai

⁵⁵ *Cit. op.* 26, p. 217.

⁵⁶ *Cit. op.* 8, p. 120.

⁵⁷ *Cit. op.* 26, p. 217.

bendrovei, nors yra atveju, kai sujungimo poveikis išigyjančiosios bendrovės akcininkams ir kreditoriams nesiskiria nuo įprastų prekybos sandorių poveikio⁵⁸.

Akcinių bendrovių įstatymo 66 str. 4 d. numato kitas pasekmes bendrovei, jei kreditoriui pareikalavus papildomai neužtikrinamas prievolių įvykdymas. Tokiu atveju juridinių asmenų registru negali būti teikiami dokumentai dėl bendrovių, kurios veiks po reorganizavimo, ar jų įstatų įregistravimo bei dokumentai dėl bendrovių, kurios po reorganizavimo pasibaigs, išregistravimo. Jei vyksta ginčas teisme dėl prievolių užtikrinimo, tai išvardinti dokumentai negali būti pateikti iki teismo sprendimo įsiteisėjimo. Tokiu būdu, atrodytų, kreditorius visgi gali netiesiogiai sustabdyti reorganizavimo procesą, nors minėta, kad teisės reikalauti sustabdymo jis neturi.

Direktyva 2005/56/EB nenumato jokių papildomų kreditorių teisių gynimo priemonių, todėl peržengiančio vienos valstybės ribas bendrovių jungimosi atveju turėtų būti taikomos tos pačios taisyklės kaip ir nacionalinių jungimūsi atveju. Tai atsispindi ir direktyvos preambulės 3 punkte.

Europos Komisija kaip vieną iš kreditorių apsaugos taisyklės modernizuojančių priemonių siūlo priderinti Direktyvos 78/855/EEB atitinkamas nuostatas prie Direktyva 2006/68/EB⁵⁹, keičiančia Direktyvą 77/91/EEB⁶⁰, modernizuotos kreditorių apsaugos taisyklės, taikomos kapitalo mažinimo atveju. Kreditoriai, norėdami gauti reikalavimų įvykdymo užtikrinimą, turi įtikinamai įrodyti, kad dėl pasirašytojo kapitalo sumažinimo kyla grėsmė jų reikalavimų įvykdymui⁶¹.

Direktyvoje 78/855/EEB nustatyta papildoma skolos vertybinių popierių turėtojų interesų apsauga (14 str. ir 15 str.). Ji iš esmės tokia pati kaip 13 str. nustatyta kreditorių teisių apsauga. Akcinių bendrovių įstatymas numato bendrą principą, kad obligacijų savininkas turi tokias pat teises kaip ir kiti bendrovės kreditoriai (55 str. 5 d.). 66 str. 5 d. konkrečiau nurodo, kokias teises turi obligacijų savininkai reorganizuojant bendroves bei kokias pareigas turi reorganizuojama bendrovė obligacijų savininkų atžvilgiu. Obligacijų savininkai tais pačiais pagrindais bei per tą patį laikotarpį, kaip ir bendrovės kreditoriai, turi teisę reikalauti papildomo prievolių įvykdymo užtikrinimo.

⁵⁸ *Cit. op.* 50, p. 12.

⁵⁹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 77/91/EEB nuostatas, susijusias su ribotos atsakomybės akcinių bendrovių steigimu ir jų kapitalo palaikymu ir keitimu 2006/68/EB 2006 m. rugsėjo 6 d. (Oficialusis leidinys L 264, 25/09/2006, p. 32-36).

⁶⁰ Antroji Tarybos direktyva dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendrovės steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo 77/91/EEB 1976 m. gruodžio 13 d. (Oficialusis leidinys L 026, 31/01/1977, p. 1-13).

⁶¹ *Cit. op.* 50, p. 12.

6. Darbuotojų teisių apsauga

Reorganizuojant bendroves jungimo būdu, svarbu atsižvelgti į specialias teisės normas, skirtas apsaugoti darbuotojų teises ir interesus. Lietuvoje darbo santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos darbo kodeksas⁶² (Toliau – DK). Pagal DK 22 str. 1 d. 6 p. darbuotojų atstovai turi teisę saugoti darbuotojų teises reorganizuojant įmones. Darbdavys, priimdamas sprendimus, galinčius turėti įtakos darbuotojų teisei padėčiai, privalo konsultuotis su darbuotojų atstovais (DK 23 str. 1 d. 2 p.). DK 138 str. įtvirtinta taisyklė, kuri nustato apribojimą nutraukti darbo sutartį reorganizuojant bendrovę jungimo būdu. Galiausiai DK 251 str. numato, kad jei bendrovė, įpareigota atlyginti žalą darbuotojams, reorganizuojama, pareiga atlyginti žalą pereina reorganizuojamos bendrovės teisių perėmėjai.

Direktyvoje 78/855/EEB jokių taisyklių dėl jungiamų bendrovių darbuotojų teisių apsaugos nėra nustatyta, nes tuo metu šie klausimai jau buvo reglamentuoti Direktyvoje 77/187/EEB⁶³, į kurią tiesiogiai ir nukreipia Direktyvos 78/855/EEB 12 str. Pažymėtina, kad Direktyvą 77/187/EEB, siekiant labiau sumažinti darbuotojų apsaugos lygio skirtumus skirtingose valstybėse narėse, pakeitė Direktyva 2001/23/EB⁶⁴. Šios direktyvos pagrindiniai principai, kad jungiant įmonę, visos šios įmonės, kaip darbdavio, teisės ir pareigos, kylančios iš darbo sutarties ar darbo santykių, galiojančių jungimo dieną, yra perduodamos įmonei, kuri toliau tęs veiklą po jungimosi; kad įmonės jungimas nėra savaime pagrindas atleisti iš darbo.

Darbuotojų teisių apsauga tam tikru aspektu gana detalai reglamentuota Direktyvoje 2005/56/EB. Viena esminių problemų, susijusi su darbuotojų dalyvavimu priimančiais sprendimus bendrovėje, buvo priežastis, kodėl tiek ilgai buvo delsiama priimti šią įsisteigimo laisvės užtikrinimui svarbią direktyvą. Direktyvos projektas buvo atgaivintas priėmus Reglamentą dėl Europos Bendrovės statuto. Kartu su šiuo reglamentu įsigaliojo Direktyva 2001/86/EB⁶⁵ dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiais sprendimus. Šių teisės aktų pagrindu Direktyvos 2005/56/EB 16 str. įtvirtinta nuostata, kad po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančiai bendrovei taikomos darbuotojų dalyvavimo

⁶² Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569).

⁶³ Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo 77/187/EEB 1977 m. vasario 14 d. (Oficialusis leidinys L 61 05/03/1977, p. 26).

⁶⁴ Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo 2001/23/EB 2001 m. kovo 12 d. (Oficialusis leidinys L 082, 22/03/2001, p. 16-20).

⁶⁵ Tarybos direktyva papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiais sprendimus 2001/86/EB 2001 m. spalio 8 d. (Oficialusis leidinys, L 294, 10/11/2001, p. 22-32).

priimant sprendimus taisyklės, jei tokios yra, galiojančios valstybėje narėje, kurioje yra bendrovės registruota buveinė. Tačiau kartu nurodytos ir išimtys, kuomet minėtos taisyklės dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus nėra taikomos: 1) jei bent vienos iš besijungiančių bendrovių 6 mėnesius iki jungimosi sąlygų paskelbimo vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau nei 500 ir toje bendrovėje taikoma darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus sistema (apibrėžta Direktyvos 2001/86/EB 2 str. k) p.); 2) kai po jungimosi veiksiančiai bendrovei taikoma nacionalinė teisė nenustato bent jau tokio pat darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus lygio, koks buvo atitinkamose besijungiančiose bendrovėse; 3) po jungimosi veiksiančiai bendrovei taikoma nacionalinė teisė nesuteikia šios bendrovės padalinių, esančių kitose valstybėse anrėse, darbuotojams tokių pačių teisių, kokias turi bendrovės registruotos buveinės valstybėje dirbantys darbuotojai. Esant šioms išimtims, Direktyva 2005/56/EB įpareigoja valstybes nares reglamentuoti po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančios bendrovės darbuotojų dalyvavimą priimant sprendimus *mutatis mutandis* atsižvelgiant į Reglamento dėl SE ir Direktyvos 2001/86/EB normas, reglamentuojančias darbuotojų dalyvavimą bendrovės valdyme.

Nagrinėjant Vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymą, galima pastebėti, kad jame nėra reglamentuotas darbuotojų dalyvavimas bendrovės valdyme. Lietuvoje įsteigtoms bendrovėms tokios taisyklės nėra taikomos pagal akcinių bendrovių įstatymą. Vienintele išimtimi, kai darbuotojas dalyvauja įmonės valdyme priimdamas sprendimus, galėtų būti laikomas atvejis, kai darbuotojas yra įgijęs darbuotojų akcijų remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 43 str. ir dalyvauja akcininkų susirinkime, tačiau toks asmuo dalyvauja kaip akcininkas, jo pagrindinis tikslas – gauti dividendą, o ne atstovauti darbuotojams⁶⁶. Pagrįstai kyla klausimas, kaip turėtų būti sprendžiama problema, jei kiltų tokia situacija, kai jungiasi Lietuvos bendrovė ir, pvz., Vokietijos, kur taikomos darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus taisyklės, bendrovė. Problemų nekiltų, jei veiklą tęsiančiai bendrovei būtų taikoma Vokietijos teisė, nes būtų taikomos šios šalies minėtos taisyklės. Tačiau jei veiklą tęsiančiai bendrovei būtų taikoma Lietuvos teisė, tuomet neaišku, ar automatiškai turėtų būti taikomos Vokietijos taisyklės dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovės valdyme. Direktyvą 2001/86/EB Lietuvoje įgyvendina Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse⁶⁷. Atsižvelgiant į

⁶⁶ VĖGĖLĖ, I. *Darbuotojų dalyvavimas įmonės valdyme Europos Sąjungos teisėje*. Jurisprudencija, 2004, t. 58(50), p. 115.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse (Valstybės žinios, 2005, Nr. 67-2407).

Direktyvos 2005/56/EB 16 str. 3 d. įtvirtintą įpareigojimą, manytina, kad pagal analogiją galėtų būti taikomos šio įstatymo nuostatos kartu su Direktyvos 16 str. taisyklėmis. Vis dėlto, būtų aiškiau, jei Vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatyme minėtas klausimas būtų reglamentuotas, tarkim nurodant, kad *mutatis mutandis* taikomos Įstatymo dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse normos.

Esant minėtoms išimtims, kuomet taisyklės dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus netaikomos, besijungiančios bendrovės, atsižvelgiant į taikomą nacionalinę teisę, sukuria Specialų derybų komitetą, kuris derisi su dalyvaujančių bendrovių kompetentingais organais dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus. Jeigu šalyse per 6 mėnesius nesusitaria, tuomet subsidiariai taikomos standartinės taisyklės, nustatytos nacionalinėje teisėje. Alternatyviai, besijungiančių bendrovių vadovai gali susitarti dėl aukščiausio darbuotojų dalyvavimo valdyme lygio, taikomo vienai iš bendrovių. Tokiu atveju bendrovių reorganizavimas žymiai pagreitetų, nes būtų išvengta ilgai trunkančių derybų Specialiame derybų komitete. Taigi Direktyvos 2005/56/EB sąlygos dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovių valdyme yra sukurtos taip, kad neleistų išvengti darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus pasinaudojant bendrovių reorganizavimu jungimo būdu⁶⁸.

7. Sprendimo dėl reorganizavimo priėmimas

Bendra taisyklė, kad sprendimą dėl reorganizavimo priima kiekvienos jungime dalyvaujančios (tiek įgyjamosios, tiek ir įsigyjamosios) bendrovės visuotiniai akcininkų susirinkimai. Bendrovių valdyba (jei nesudaryta – vadovas) turi priimti sprendimą sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą ne anksčiau kaip praėjus 30 dienų nuo viešo paskelbimo apie parengtas reorganizavimo sąlygas. Ši bendroji taisyklė įtvirtinta Akcinių bendrovių įstatymo 62 str.

Direktyvos 78/855/EEB 7 str. nustato minimalų akcininkų balsavimo kvorumą sprendimui dėl jungimo priimti. Pagal direktyvą toks sprendimas turi būti priimamas ne mažiau kaip dviejų trečdalių balsų, kuriuos suteikia akcijos ar pasirašyto kapitalo dalis, dauguma. Šį reikalavimą įgyvendina CK 2.96 str. 3 d., kurioje numatyta, kad ne mažesni nei 2/3 balsų daugumą nustato bendrovių steigimo dokumentai. Nebalsavusieji ir susilaikiusieji balsuojant yra laikomi balsuojančiais prieš⁶⁹. Analogiška nuostata įtvirtinta

⁶⁸ *Cit. op.* 7, p. 134.

⁶⁹ *Cit. op.* 26, p. 210.

ir Akcinių bendrovių įstatymo 28 str., kuris reglamentuoja visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimus, priimamus kvalifikuota balsų dauguma. Direktyvos 7 str. antroje pastraipoje numatyta galimybė valstybėms narėms teisės aktuose nustatyti, kad gali užtekti paprastos balsų daugumos, kai dalyvauja mažiausiai pusė visų pasirašytąjį bendrovės kapitalą turinčių atstovų, tačiau ši taisyklė Lietuvoje netaikoma, nors tai galėtų sąlygoti spartesnę reorganizavimo procedūrą.

Pažymėtina, kad bendrovėje esant skirtingų klasių akcijų, sprendimas priimamas, jei jam balsuodami atskirai pritaria kiekvienos klasės akcijų savininkai įskaitant ir akcijų, nesuteikiančių balsavimo teisės, savininkus (Akcinių bendrovių įstatymo 62 str. 1 d.).

Visuotinis akcininkų susirinkimas kartu su reorganizavimo sąlygomis turi patvirtinti ir pakeistus veiklą tęsiančios bendrovės įstatus arba po reorganizavimo sukuriamos naujos bendrovės įstatus. Įstatų pakeitimui taip pat reikalinga ne mažesnė kaip 2/3 balsų dauguma.

CK 2.96 str. 1 d. nurodyta, kad įstatymų numatytais atvejais sprendimą reorganizuoti juridinį asmenį gali priimti teismas. Tačiau nei Akcinių bendrovių įstatyme, nei kituose susijusiuose įstatymuose nėra įtvirtinta teismo teisė priimti sprendimą dėl bendrovių prijungimo ar sujungimo.

Pastebėtina, kad susijungimo sukuriant naują bendrovę atveju valstybės narės neprivalo taikyti naujajai bendrovei taisyklių, reglamentuojančių bet kokio apmokėjimo negrynaisiais pinigais už akcijų emisiją patikrinimą, kaip tai nustatyta Direktyvos 77/91/EEB 10 str. (Direktyvos 78/855/EEB 23 str. 4 d.). Nors šios taisyklės iš principo taikytinos, buvo manyta esant priimtina leisti jų netaikymą, kadangi akcininkų interesus turi pakankamai apsaugoti susijungimui taikoma procedūra, ypač tai, kas susiję su reikalavimu dėl ekspertų pranešimo⁷⁰. Tačiau sistemiškai aiškinant Akcinių bendrovių įstatymo nuostatas, galima daryti išvadą, kad Lietuvoje jungiantis bendrovėms apmokėjimo negrynaisiais pinigais už papildomų akcijų emisiją patikrinimą turi atlikti nepriklausomas turto vertintojas. Pagal Akcinių bendrovių įstatymo 45 str. 5 d. tai turi būti daroma didinant įsatinį kapitalą. Bendrovės įstatinis kapitalas yra didinamas prijungiant kitą bendrovę. Bendrovių susijungimo atveju sukuriama nauja bendrovė, todėl šiuo atveju turėtų būti taikoma 8 str. 8 d., numatanti steigiamos bendrovės akcijų dalinį apmokėjimą nepiniginiu įnašu.

Direktyva 78/855/EEB numato išimtį iš bendros taisyklės, kuomet reorganizavimo sąlygas gali patvirtinti bendrovės valdyba (jei tokia nesudaroma – vadovas). Tokiu atveju nereikia sušaukti visuotinio akcininkų susirinkimo. Pažymėtina, kad direktyvos 8 str.,

⁷⁰ *Cit. op.* 8, p. 117.

kurio įgyvendinimas atspindi CK 2.96 str. 2 d., taikomas tik reorganizuojant bendroves prijungimo būdu. Tai reiškia, kad tik išigyjančiosios bendrovės (prie kurios prijungiama kita bendrovė ar bendrovės) valdymo organai (valdyba ar vadovas) gali priimti sprendimą dėl reorganizavimo sąlygų patvirtinimo ir tik esant minėtuose straipsniuose nurodytoms aplinkybėms. Pirma, turi būti sudarytos ir viešai paskelbtos pagal jau aptartą tvarką bei pateiktos juridinių asmenų registruoti reorganizavimo sąlygos. Antra, turi būti sudarytos sąlygos bet kuriam bendrovės, prie kurios prijungiama kita bendrovė, akcininkui susipažinti su reorganizavimo sąlygomis, po jungimosi veiklą tęsiančių bendrovių įstatais, auditorių ataskaitomis dėl reorganizavimo sąlygų, valdybos parengtomis ataskaitomis bei praėjusių trejų metų finansinėmis atskaitomybėmis (tarpinėmis atskaitomybėmis, jei tokios turi būti sudaromos). Trečia, bendrovių steigimo ar kiti dokumentai turi numatyti galimybę akcininkams, kurių akcijos suteikia ne mažiau kaip 1/20 balsų, reikalauti susaukti bendrovės, prie kurios prijungiama kita bendrovė, visuotinį akcininkų susirinkimą, kuriame būtų sprendžiamas reorganizavimo klausimas. Tik esant visoms išvardintoms aplinkybėms bendrovės, prie kurios prijungiama kita bendrovė, valdyba (jei nesudaroma – vadovas) gali savarankiškai priimti sprendimą dėl reorganizavimo prijungimo būdu. Pastebėtina, kad direktyvos 8 str. c) p. dėl trečiosios aplinkybės valstybės narės įpareigoja nustatyti, kad vienas ar keli akcininkai turi teisę reikalauti susaukti visuotinį susirinkimą, jei turi bet kokio dydžio pasirašytojo kapitalo dalį, ir valstybės narės negali nustatyti, kad ta dalis būtų didesnė nei 1/20. CK 2.96 str. 2 d. 3) p., kaip minėta, nustatyta ne mažesnės nei 1/20 dalies riba. Taigi nacionalinė teisė nustato didžiausią direktyvos leidžiamą balsų dalies dydį. Galima svarstyti, ar pasirinktas variantas yra teisingas. Viena vertus, taip užkertamas kelias turimų teisių piktnaudžiavimu siekiant apsunkinti kitos bendrovės įsigijimo procesą. Kita vertus, taip gali būti pažeidžiamos akcininkų mažumos teisės. Vis dėlto manytina, kad 1/20 balsų yra pakankamai mažas skaičius, todėl mažesnę kapitalo dalį turintiems akcininkams neturėtų būti suteikta teisė stabdyti reorganizavimo.

Jungiantis bendrovėms iš skirtingų valstybių narių, Direktyva 2005/56/EB numato iš esmės identišką procedūrą kaip ir vietinių jungimųsi atveju. Tačiau direktyvos 9 str. 2 d. numato specifinę nuostatą, taikomą tik tarptautinio pobūdžio bendrovių jungimams. Kiekvienos besijungiančios bendrovės visuotinis susirinkimas gali išlaikyti teisę vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi įgyvendinimą padaryti priklausomą nuo jo aiškaus pritarimo priimtiems susitarimams dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiam sprendimui po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančioje bendrovėje. Ši taisyklė numatyta ir direktyvą įgyvendinančio įstatymo 7 str. 4 d. Be šios, įstatyme taip

pat numatyta dar viena papildoma taisyklė, kad jei nors vienai besijungiančių bendrovių taikytina teisė nustato akcijų keitimo santykio tyrimo ir pakeitimo procedūrą arba kompensacijų mokėjimo tokių bendrovių dalyvių mažumai procedūrą, kiekvienos besijungiančios bendrovės akcininkų susirinkimas sprendime dėl jungimosi turi teisę aiškiai išreikšti nuomonę dėl galimybės atitinkamai besijungiančiai bendrovei kreiptis į teismą su prašymu taikyti tokią procedūrą (7 str. 3 d.). Lietuvoje akcijų keitimo santykio tyrimo ir pakeitimo procedūra nėra išsamiai reglamentuota, bendri akcijų keitimo principai nustatyti tik Akcinių bendrovių įstatymo 67 str. Tačiau keičiant akcijas naudojami vertinimo metodai, kurie Lietuvoje yra detalai reglamentuoti⁷¹. Kompensacijų mokėjimo akcininkų mažumai procedūra bendrovių jungimosi atveju taip pat nėra reglamentuota Lietuvoje, tačiau šiuo atveju galbūt galėtų būti pagal analogiją taikomos taisyklės, įtvirtintos Direktyvoje 2004/25/EB⁷².

Dokumentas, patvirtinantis visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą reorganizuoti bendrovę jungimo būdu, ne vėliau kaip per penkias dienas turi būti pateiktas juridinių asmenų registro tvarkytojui (Akcinių bendrovių įstatymo 62 str. 4 d., Vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymo 7 str. 5 d.).

8. Akcijų keitimas jungiant bendroves

Akcinių bendrovių įstatyme yra nustatytos kelios taisyklės dėl reorganizuojamų bendrovių akcijų, kurios turi būti keičiamos į po jungimo veiksiančios bendrovės akcijas. Bendras principas, kad akcijos po reorganizavimo pasibaigiančių bendrovių akcininkams gali būti skirstomos proporcingai arba neproporcingai jungiamų bendrovių įstatiniam kapitalui. Koks bus pasirinktas paskirstymo variantas konkrečiu atveju, priklauso nuo bendrovių valdymo organų, kurie rengia bendrovių jungimo sąlygas. Žinoma, akcijos turėtų būti paskirstomos atsižvelgiant į nustatytą jungiamų bendrovių akcijų vertę pagal pasirinktus turto vertinimo metodus.

Akcinių bendrovių įstatymo 67 str. 4 d. įtvirtina taisyklę, kad po reorganizavimo pasibaigiančios bendrovės įgytos savos akcijos ar po reorganizavimo pasibaigiančios bendrovės akcijos, įgytos asmens, veikiančio savo vardu, bet dėl šios bendrovės interesų ir šios bendrovės lėšomis, bei tos po reorganizavimo pasibaigiančios bendrovės akcijos,

⁷¹ *Cit. op.* 33; bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl turto vertinimo metodikos (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1996, Nr. 16-426).

⁷² Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl įmonių perėmimo pasiūlymų 2004/25/EB 2004 m. balandžio 21 d. (Oficialusis leidinys L 142, 30/04/2004, p. 12-23).

kurias yra įgijusi po reorganizavimo veiksianti bendrovė ar asmuo, veikiantis savo vardu, bet dėl šios bendrovės interesų ir šios bendrovės lėšomis, į tęsiančios veiklą bendrovės akcijas nekeičiamos.

Kita taisyklė, nustatyta to paties straipsnio 5 p., nurodo, kad keičiant akcijas į naujas po jungimosi veikiančios bendrovės akcijas, pasibaigiančių bendrovių akcininkams akcijų kainos skirtumas gali būti išmokamas pinigais. Tačiau išmokos pinigais negali būti didesnės kaip 10 procentų akcininkų gaunamų po jungimosi tęsiančios veiklą bendrovės naujų akcijų nominalios vertės. Ši taisyklė perkelta iš Direktyvos 78/855/EEB. Maksimali mokėjimo grynaisiais pinigais riba nustatyta siekiant palengvinti už perleidimą perduodamų akcijų skaičiaus apskaičiavimą, taip išvengiant akcijų trupmenų atsiradimo. 10 procentų riba buvo paimta iš Vokietijos teisės⁷³. Pagal Direktyvos 30 str. valstybės narės gali nustatyti didesnę nei 10 procentų ribą. Tokiu atveju Direktyvos nuostatos vis tiek būtų taikomos.

Peržengiančių vienos valstybės ribas bendrovių jungimosi atveju akcijų keitimo specifikos nėra, todėl taikomos tos pačios taisyklės kaip ir vietiniams jungimams. Tačiau Peržengiančių vienos valstybės ribas bendrovių jungimosi įstatyme numatyta, kad jei pagal vienai iš besijungiančių bendrovių taikytinos kitos valstybės narės teisę galimos didesnės nei 10 procentų išmokos pinigais keičiant akcijas, tuomet minėta taisyklė dėl nustatytos 10 procentų ribos netaikoma (10 str. 4 d.).

Atskirai reikia aptarti situaciją, kuomet prijungiama bendrovė, kuriai nuosavybės teise priklauso dalis prisijungiančiosios bendrovės akcijų. Toks atvejis įmanomas, nors praktikoje dažniau pasitaiko, kad prisijungiančioji bendrovė turi prijungiamos bendrovės akcijų. Nagrinėjamoje situacijoje gaunasi taip, kad kartu su prijungiamos bendrovės turtu ir išipareigojimais pereina ir dalis pačios bendrovės akcijų. Bendrovės savų akcijų įsigijimo tvarka nustatyta Akcinių bendrovių įstatymo 54 str. Pagal nustatytą tvarką, bendrovės įsigyjamų savų akcijų bendra nominali vertė kartu su kitų jau turimų savų akcijų nominalia verte negali būti didesnė kaip 1/10 įstatinio kapitalo. Pažeidus šį ir kitus nustatytus reikalavimus, bendrovės akcijos turi būti perleistos kitų asmenų nuosavybėn ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo jų įgijimo. Priešingu atveju atitinkamai turi būti sumažintas įstatinis kapitalas, akcijos anuluojamos ir paskelbiamos negaliojančiomis. Tačiau taikyti 54 str. nustatytą tvarką yra tik vienas iš galimų aptariamą situaciją sprendimo variantų. Galimas ir kitas būdas, kadangi Akcinių bendrovių įstatyme nėra draudimo reorganizavimo sąlygose nustatyti kartu su įsigyjamos bendrovės turtu pereinančių savų akcijų paskirstymo bendrovės akcininkams tvarkos. Tačiau tokiu atveju

⁷³ *Cit. op.* 8, p. 108.

neaišku, ar tos akcijos gali būti paskirstytos tik įsigyjančiosios bendrovės akcininkams, ar ir įgyjamos bendrovės akcininkams, kurie po reorganizavimo tampa įsigyjančiosios bendrovės akcininkais. Neaiškumų kyla dėl to, kad pagal reorganizavimo sampratą prijungiamos bendrovės akcininkai mainais už jų turimas reorganizuojamos bendrovės akcijas gauna naujai išleidžiamų veiklą tęsiančios bendrovės akcijų. Aptariamoms situacijoms atveju būtų paskirstomos ne naujai išleidžiamos akcijos reorganizavimo pagrindu, o anksčiau išleistos akcijos. Kadangi šie klausimai nėra aiškiai reglamentuoti Akcinių bendrovių įstatyme, manytina, kad reorganizavimo sąlygose turėtų būti nustatyta, jog su turtu perėjusios savos akcijos bus paskirstomos prisijungiančiosios bendrovės, kuri toliau tęs veiklą, akcininkams. Po reorganizavimo pasibaigiančios bendrovės akcininkams mainais už jų turimas akcijas turėtų būti išleidžiamos naujos akcijos. Tokia tvarka atitiktų pačio reorganizavimo prijungimo būdu sampratą.

Pažymėtina, kad prieš tai aptartoje situacijoje nebuvo atsižvelgta į akcijų skaičių, t. y. kokį konkrečiai prisijungiančiosios bendrovės akcijų kiekį turi prijungiama bendrovė. Priklausomai nuo turimų akcijų skaičiaus ir atitinkamai nuo jų suteikiamų balsų visuotiniame akcininkų susirinkime skaičiaus, gali būti tokia situacija, kai dukterinė bendrovė prisijungia patronuojančią bendrovę (Akcinių bendrovių įstatymo 5 str.). Tokiu būdu dukterinei bendrovei po reorganizavimo pereina didelis kiekis jos pačios akcijų. Diskutuotinas klausimas, ar ši aplinkybė turi kokios nors reikšmingos įtakos anksčiau aptartai situacijai. Visgi galima daryti išvadą, kad net ir esant tokiai aplinkybei, situacija iš esmės nesikeistų ir galima būtų taikyti prieš tai aptartą tvarką.

9. Reorganizavimo pabaiga

Jungiamų bendrovių visuotiniams akcininkų susirinkimams patvirtinus reorganizavimo sąlygas bei priėmus steigimo dokumentus ar jų pakeitimus, prasideda baigiamasis reorganizavimo etapas. Tolesnė reorganizavimo eiga nustatyta Akcinių bendrovių įstatymo 69 str. 2 d., įgyvendinančioje Direktyvos 78/855/EEB 16 str. 1 d. įtvirtintas nuostatas. Iki veiklą tęsiančios bendrovės dokumentų pateikimo juridinių asmenų registro tvarkytojui turi būti sušauktas šios bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas, jeigu taip numatyta reorganizavimo sąlygose. Jei nenumatyta, toks susirinkimas turi būti sušauktas iki naujos bendrovės įregistravimo. Šiame visuotiniame susirinkime turi teisę dalyvauti ir balsuoti tiek po jungimosi veiklą tęsiančios bendrovės akcininkai, tiek po jungimosi pasibaigiančių bendrovių akcininkai, kuriems pagal reorganizavimo sąlygas priskirtos po jungimosi veikiančios bendrovės akcijos. Visuotinis akcininkų susirinkimas pagal įstatus

turi išrinkti renkamus bendrovės organus – valdybą (jei įstatuose nustatyta, kad valdyba sudaroma) ir bendrovės vadovą.

Patvirtintos jungimosi sąlygos ir priimti steigimo dokumentai ar jų pakeitimai kartu su kitais reorganizavimo dokumentais teikiami notarui. Notaras patikrina ir patvirtina duomenų tikrumą bei patvirtina, kad įstatymuose ar steigimo dokumentuose nustatytos prievolės yra įvykdytos ir atsirado įstatymuose ar steigimo dokumentuose numatytos aplinkybės. Notaras taip pat tvirtina, kad bendrovės steigimo dokumentai atitinka įstatymų reikalavimus⁷⁴. Ši notaro funkcija numatyta ir Direktyvos 78/855/EEB 16 str. 2 d.

Reorganizuojant juridinius asmenis, CK nenumato, kad turi būti sudaromas priėmimo-perdavimo aktas, kuriame būtų nurodytos visos teisės ir prievolės, kurios pereina konkrečiam juridiniam asmeniui. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad CK 2.99 str. 1 d. 3 p. yra nustatytas reikalavimas numatyti juridinio asmens reorganizavimo sąlygose reorganizuojamo juridinio asmens dalyvio tapimo tęsiančio veiklą po reorganizavimo juridinio asmens dalyviu sąlygas bei to paties str. 4 p. reikalavimas numatyti momentą, nuo kurio pasibaigiančio juridinio asmens teisės ir pareigos pereina tęsiančiam veiklą po reorganizavimo juridiniam asmeniui, tikslinga būtų apsaugant kreditorių interesus ir siekiant išvengti ginčų ateityje sudaryti priėmimo-perdavimo aktą, kuriame aiškiai būtų nurodytos, kurios teisės ir pareigos (prievolės) pereina konkrečiam juridiniam asmeniui. Šio akto projektas galėtų būti pateikiamas kreditoriams susipažinti kartu su CK 2.96 str. 4 d. numatytais dokumentais⁷⁵.

Direktyvos 78/855/EEB 17 str. įpareigoja valstybes nares nustatyti konkretų momentą, kada bendrovių jungimas laikomas baigtu. Lietuvoje reorganizavimas laikomas baigtu, kai įregistruojama po jungimosi sukurta nauja bendrovė arba įregistruojami po jungimosi veiklą tęsiančios bendrovės pakeisti įstatai (Akcinių bendrovių įstatymo 69 str. 1 d., CK 2.95 str. 3 d.). Dokumentas, kuris patvirtina visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą reorganizuoti bendrovę, per 5 dienas turi būti pateiktas juridinių asmenų registro tvarkytojui. Registro tvarkytojas įregistruoja pakeitimus bei išduoda pažymėjimą, kuriame, be kitų duomenų, nurodoma, kad prieš įregistruojant valstybėse narėse ar kitose Europos ekonominės erdvės valstybėse po jungimosi veikiančią bendrovę arba dokumentų ir duomenų pakeitimus visi veiksmai ir formalumai yra atlikti⁷⁶. Pažymėtina, kad jei reorganizuojama užsienio bendrovė, įsteigusi filialą ar atstovybę Lietuvoje,

⁷⁴ Lietuvos Respublikos notariato įstatymo (su paketimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1992, Nr. 28-810) 26 str. 15 ir 16 p.

⁷⁵ PAKALNIŠKIS, V. *et. al. Civilinė teisė Bendroji dalis*. I t., Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004, p. 197.

⁷⁶ *Cit. op.* 44, 120³ p.

sprendimas dėl jungimosi patvirtinimo per 30 dienų nuo priėmimo turi būti pateiktas registro tvarkytojui, kuris per 3 dienas įregistruoja steigėjo teisinį statusą. Po reorganizavimo pasibaigiančios bendrovės turi būti išregistruotos nustatyta tvarka⁷⁷. Tokia tvarka, kai per juridinių asmenų registrą paviešinama informacija apie bendrovių jungimą, atitinka Direktyvos 78/855/EEB 18 str. 1 d. To paties straipsnio 2 d. numatyta, kad įsigyjančioji bendrovė gali pati atlikti paskelbimo apie bendrovių jungimo formalumus už įgytą bendrovę arba bendroves. Lietuvos teisėje tokios nuostatos nėra, todėl neaišku, ar įsigyjančioji bendrovė turi tokią teisę. Lingvistiškai aiškinant Juridinių asmenų registro nuostatų 32 p. galima būtų daryti išvadą, kad minėtos teisės įgyjančioji bendrovė neturi.

Bendrovių iš skirtingų valstybių narių jungimosi atveju notaras ar kita kompetentinga institucija tiria tokio jungimosi teisėtumą dėl tos procedūrų dalies, kuri susijusi su kiekviena besijungiančia bendrove, kuriai taikoma tos valstybės narės nacionalinė teisė. Direktyva 2005/56/EB įpareigoja kiek galima greičiau besijungiančioms bendrovėms išduoti pažymėjimą, kuris aiškiai patvirtina, kad buvo tinkamai atlikti visi prieš jungimąsi būtini atlikti veiksmai ir formalumai. Lietuvoje tokį pažymėjimą, kaip minėta, išduoda juridinių asmenų registro tvarkytojas. Įdomu tai, kad direktyvą įgyvendinančio įstatymo 8 str. 4 d. nustatyta, jog toks pažymėjimas išduodamas ne anksčiau kaip praėjus 10 dienų nuo jungimosi teisėtumo patikrinimo pabaigos. Tačiau nėra nustatyta, per kiek laiko pažymėjimas turi būti išduotas. Kiekviena besijungianti bendrovė pažymėjimą turi pateikti kitų valstybių narių institucijai per 6 mėnesius nuo išdavimo dienos (8 str. 3 d.).

Pagal Vienos valstybės ribas peržengiančio bendrovių jungimosi įstatymą, vienos valstybės ribas peržengiantis bendrovių jungimasis laikomas baigtu kaip ir vietinio jungimosi atveju – nuo veiklą tęsiančios bendrovės įregistravimo ar įstatų pakeitimo įregistravimo momento. Tačiau šiuo atveju specifika tokia, kad bendrovės ar įstatų pakeitimai registruojami ne anksčiau nei 10 dienų nuo jungimosi teisėtumo patikrinimo pabaigos. Tokio termino nustatymą galėjo sąlygoti griežtesnio pobūdžio nei vietinių jungimųsi atveju taisyklės dėl jungimosi pripažinimo negaliojančiu įtvirtinimas. Tos valstybės, kurioje po jungimosi veiks bendrovė, registro tvarkytojas išsiunčia pranešimus apie reorganizavimo užbaigimą kitų valstybių, kuriose buvo įregistruotos po jungimosi pasibaigiančios bendrovės, atitinkamiems registrų tvarkytojams, kad pastarieji galėtų išregistruoti pasibaigusias bendroves.

⁷⁷ *Ibidem* 148 ir 149 p.

10. Bendrovių jungimosi pasekmės

Įvykus bendrovių jungimuisi, pasibaigusių bendrovių turtas, teisės ir pareigos pereina po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei. Jeigu reorganizavimo sąlygose nenumatyta kitaip, tai turtas, teisės ir prievolės pereina nuo veiklą tęsiančios bendrovės įstatų pakeitimo įregistravimo arba nuo naujos bendrovės įregistravimo (Akcinių bendrovių įstatymo 68 str. 1 d.). Ši taisyklė atitinka Direktyvos 78/855/EEB 19 str. 1 d. nuostatą, kad bendrovių jungimas turi šias ir kitas (įsigyjamoms bendrovės akcininkai tampa įsigyjančios bendrovės akcininkais, įgyta bendrovė pasibaigia) pasekmes *ipso jure* ir tuo pat metu. Pagal direktyvą turto bei išpareigojimų perleidimas galioja nepaisant kokių nors formalumų, paprastai reikalaujamų perleidžiant turta, nesilaikymo. Kita vertus, to paties direktyvos straipsnio 3 d. nustatyta, jog tai netrukdo taikyti nacionalinės teisės nuostatų, reikalaujančių įvykdyti tokius formalumus, kad turto ir išpareigojimų perleidimas galiotų santykiuose su trečiosiomis šalimis⁷⁸. Dažniausiai minėti formalumai turto perleidimo atveju susiję su registravimu. Analogiškos minėtoms direktyvos taisyklėms įtvirtintos CK 1.75 str.

Reorganizavus bendroves nebegalima teisme ginčyti reorganizuotų bendrovių organų sprendimų. Reorganizuota bendrovė kaip juridinis asmuo pasibaigia, todėl nebeegzistuoja ir kaip atsakovas byloje. Esant atitinkamiems neišspręstiems reikalavimams, suinteresuoti asmenys turi teisę savo reikalavimus nukreipti į veiklą tęsiančią bendrovę. Tai savo praktikoje yra patvirtinęs LAT⁷⁹.

Direktyva 78/855/EEB valstybėms narėms leidžia savo nuožiūra reglamentuoti atsakomybės, kylančios iš bendrovių jungimosi, klausimus. Tačiau direktyva nustato, kad būtinai turi būti reglamentuota įgytos bendrovės valdymo organų narių civilinė atsakomybė prieš tos bendrovės akcininkus už tų narių blogą darbą rengiant ir vykdant bendrovių jungimą (20 str.) ir ekspertų, rengiančių ataskaitą dėl jungimo sąlygų, civilinė atsakomybė už neteisėtus veiksmus prieš tos bendrovės, kuriai rengė ataskaitą, akcininkus. Sistemiškai taikant direktyvos 23 str. 1 d. kartu su minėtomis nuostatomis, subjektų ratas, kuriems gali kilti civilinė atsakomybė dėl padarytos žalos bendrovės akcininkams reorganizavimo metu, atitinkamai išplečiamas, t. y. žala, jei tokia padaryta, atlyginti turėtų ir įsigyjančios bendrovės akcininkams tos bendrovės valdymo organų nariai. Analogiška taisyklė dėl civilinės atsakomybės taikoma ir Lietuvoje (Akcinių bendrovių įstatymo 69 str. 6 d.).

⁷⁸ *Cit. op.* 8, p. 123.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje AB FMĮ „Finasta“ ir G. Barysas v. AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“ ir kt., Nr. , Nr. 3K-3-1322, kat. 21.2.2.

Vienas iš ypatumų dėl peržengiančio vienos valstybės ribas bendrovių jungimosi pasekmių yra dėl darbuotojų teisių apsaugos. Tiek Direktyva 2005/56/EB, tiek ir ją įgyvendinantis įstatymas papildomai nustato, kad besijungiančių bendrovių turimos iš darbo sutarčių ir darbo santykių kylančios teisės ir pareigos nuo jungimosi užbaigimo pereina po jungimosi veiksiančiai bendrovei. Tačiau, kaip minėta, analogiška nuostata įtvirtinta DK 138 str., todėl Direktyvos reikalavimas svarbus tuo atveju, jei kitos valstybės, kurios teisė taikoma vienai iš jungiamų bendrovių, įstatymuose nėra įtvirtinta minėta nuostata, apsauganti darbuotojų teises.

Kita vienos valstybės ribas peržengiančio bendrovių jungimosi pasekmė yra ta, kad pasikeičia bent vienai iš bendrovių taikoma teisė, t. y. po jungimosi išlikusi bendrovė veiklą tęsia kitoje valstybėje, nei viena iš pradinių jungime dalyvavusių ar prijungtų bendrovių. Dažniausiai vienos valstybės ribas peržengiančių bendrovių jungimosi priežastys yra visai kitos, nei siekis pakeisti bendrovei taikomą teisę, tačiau taikomos teisės pasikeitimas yra svarbus tokio jungimosi „pašalinis efektas“⁸⁰. Taikomos teisės pasikeitimas reikšmingas bendrovės akcininkams, nes tai susiję su jų interesų apsauga. Direktyvos 2005/56/EB 4 str. 2 d. nustatyta, kad valstybė narė vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi dalyvaujančių bendrovių, veikiančių pagal jos teisę, atžvilgiu gali priimti nuostatas, užtikrinančias tinkamą vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi prieštaraujančių narių mažumos apsaugą. Direktyvą įgyvendinančiame įstatyme tokių nuostatų nėra, tačiau atsižvelgiant į įstatymo 1 str. 2 d., turi būti taikomos Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos. Akcinių bendrovių įstatymo 70 str. 2 d. įtvirtinta akcininkų mažumos apsaugos taisyklė, pagal kurią tuo atveju, kai prijungiama bendrovė, kurios ne mažiau kaip 90 procentų akcijų turi prisijungiančioji bendrovė, kiti akcininkai turi taip vadinamą „pasitraukimo“ teisę (angl. *withdrawal right*), t. y. jų pareikalavimu bendrovė privalo jų akcijas išpirkti iki reorganizavimo pabaigos. Panašaus pobūdžio taisyklę numato ir Italijos teisė⁸¹.

11. Bendrovių jungimosi negaliojimas

Direktyvos 78/855/EEB 22 str. 1 d. numato sąlygas, pagal kurias valstybės narės gali nustatyti taisykles dėl bendrovių jungimosi pripažinimo negaliojančiu. Akcinių bendrovių įstatyme nėra nuostatų dėl reorganizavimo negaliojimo, todėl taikomos bendro pobūdžio

⁸⁰ VENTORUZZO, M. *Cross-border Mergers, Change of Applicable Corporate Laws and Protection of Dissenting Shareholders: Withdrawal Rights under Italian Law*. Bocconi Legal Studies Research Paper No. 16, European Company and Financial Law Review, 2007, p. 9. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=960579>.

⁸¹ *Ibidem*, p. 18-19.

CK 2.102 str. įtvirtintos normos. Šio straipsnio tikslas – užtikrinti civilinių santykių reorganizuojant juridinį asmenį stabilumą⁸². Nors direktyva leidžia nustatyti nacionalinėje teisėje galimybę pripažinti bendrovių jungimą negaliojančiu administracinei institucijai, kurios sprendimą galima apskųsti teisme, tačiau Lietuvoje reorganizavimą pripažinti negaliojančiu gali tik teismas. Išsamūs pagrindai, kuriais teismas gali pripažinti reorganizavimą negaliojančiu, išvardinti CK 2.102 str. 1 d. Bendrovių jungimasis gali būti pripažintas negaliojančiu, kai yra šios aplinkybės:

- 1) atitinkami jungimosi procedūros dokumentai nebuvo paskelbti ar pateikti juridinių asmenų registru;
- 2) visuotinio akcininkų susirinkimo ar tam tikrais atvejais valdymo organų sprendimai dėl reorganizavimo yra negaliojantys;
- 3) neįvykdyti visi imperatyvių įstatymo normų nustatyti reorganizavimo reikalavimai.

Kreiptis į teismą dėl bendrovių jungimosi pripažinimo negaliojančiu galima ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo reorganizuotos bendrovės pasibaigimo. Šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai juridinių asmenų registre buvo padaryta atitinkama žyma. Jei teismas nustatė, kad reorganizavimas gali būti pripažintas negaliojančiu, ir, teismo nuomone, galima nustatyti terminą ištaisyti klaidoms, dėl kurių teismas pripažino jungimąsi negaliojančiu, toks terminas turi būti nustatytas. Tokiu atveju teismo sprendimas įsigalioja tik kai baigiasi terminas klaidoms ištaisyti ir klaidos nėra ištaisytos. Bendrovė, ištaiusi klaidas, privalo informuoti teismą, o teismas pripažindamas, kad klaidos ištaisytos, priima nutartį⁸³.

Pagal CK 2.102 str. 4 d. teismo sprendimas pripažinti juridinio asmens reorganizavimą negaliojančiu nedaro negaliojančio tęsiančio veiklą po reorganizavimo ar naujai įkurto juridinio asmens iki atitinkamų duomenų juridinių asmenų registre pakeitimo. Lingvistiškai nagrinėjant šią normą, kyla tam tikras neaiškumas dėl joje vartojamos sąvokos „juridinio asmens negaliojimas“. Juridinis asmuo gali būti pripažintas neteisėtai įsteigtu (CK 2.114 str.), tačiau negali būti negaliojantis. Nepaisant šios ydingos sąvokos vartojimo, minėta norma skirta apsaugoti veiklą tęsiančios bendrovės kreditorių teisėtus interesus. CK 2.102 str. 4 d. įtvirtintos normos antrame sakinyje teigiama, kad pagal prievoles, kylančias iš tokių juridinių asmenų sandorių, solidariai atsako visi reorganizavime dalyvavę juridiniai asmenys. Atsižvelgiant į tai, kad ši CK norma yra bendro pobūdžio, ji taikoma reorganizuojant tiek jungimo būdu, tiek ir skaidymo būdu. Akivaizdu, kad jungiant bendroves, reorganizavime dalyvaujanti bendrovė sutampa su

⁸² *Cit. op.* 26, p. 218.

⁸³ *Ibidem* p. 218.

veiklą tęsiančia bendrove. Taigi jungimo atveju teismui pripažinus reorganizavimą negaliojančiu vienintelė veiklą tęsianti bendrovė atsakys pagal prievoles, kylančias iš jos sandorių, iki atitinkamų duomenų juridinių asmenų registre pakeitimo. Kitos jungimo procedūros metu reorganizuotos bendrovės, kurios buvo prijungtos arba sujungtos, bus pasibaigusios, todėl pagal šias prievoles negalės atsakyti.

Jeigu teismas pripažįsta juridinio asmens reorganizavimą negaliojančiu, padėtis, jeigu buvo įsteigtas naujas juridinis asmuo, turi būti atkuriamas per likvidavimo procedūrą, o turtas gražinamas ne juridinio asmens dalyviams, bet naujo juridinio asmens steigėjams, t. y. reorganizuotiems juridiniams asmenims. Reorganizuoti juridiniai asmenys, kurie yra pasibaigę ir išbraukti iš juridinių asmenų registro, savo veiklą atnaujina išgaliojus teismo sprendimui. Jie veikia taip, kaip veikė savo pabaigos dieną, atnaujina veiklą ir tokio juridinio asmens valdymo organai⁸⁴.

Pasibaigusių bendrovių veiklos atnaujinimo tvarka nėra reglamentuota Juridinių asmenų registro nuostatuose, todėl neaišku, kaip šiuo atveju turėtų elgtis registro tvarkytojas. Kadangi negaliojančiu reorganizavimas pripažįstamas teismo sprendimu, toks teismo sprendimas turėtų būti pagrindas registro tvarkytojui įrašyti iš naujo išbrauktus duomenis apie juridinį asmenį. Atsižvelgiant į reorganizavimo esmę, kad pereina visas turtas, teisės ir įsipareigojimai, darytina išvada, kad neturėtų būti kliučių atnaujinti pasibaigusių bendrovių veiklą, nes visos teisės ir pareigos grįžta pradinėms iki reorganizavimo veikusioms bendrovėms.

Atkūrus padėtį po negaliojančio reorganizavimo, prieš tai reorganizuotos bendrovės, kurių veikla atnaujinama, solidariai atsako pagal minėtas prievoles, kurios kyla iš po reorganizavimo veikusios bendrovės sandorių. Jeigu po reorganizavimo buvo įsteigta nauja bendrovė ir per jos likvidavimo procedūrą kreditoriaus reikalavimai nepatenkinami, tai pagal šios bendrovės prievoles solidariai atsakys atkurtosios bendrovės. Tokia išvada darytina atsižvelgus į pačio reorganizavimo prigimtį, kadangi jungiant bendroves tokiu būdu, visos jų teisės ir pareigos pereina veiklą tęsiančiai bendrovei. Taigi padėtis iki neteisėto reorganizavimo atkūrimas reikštų, kad visos tos teisės ir pareigos grįžta atgal pradinėms bendrovėms.

CK 2.102 str. komentare teigiama, jeigu sandoris buvo sudarytas pasibaigusio juridinio asmens, reorganizavimą pripažinus negaliojančiu pagal tokias prievoles solidariai atsako visi reorganizuojant dalyvavę juridiniai asmenys⁸⁵. Taigi taikomas toks pat principas kaip ir po reorganizavimo veiklą tęsiančios bendrovės sudaryto sandorio

⁸⁴ *Cit. op.* 26, p. 219.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 219.

atveju. Pavyzdžiui, pagal prijungtos bendrovės prievoles solidariai atsakys prisijungusioji bendrovė, o sujungimo atveju – naujai sukurta bendrovė.

Bendrovių iš skirtingų valstybių narių jungimosi atveju, priešingai nei jungiantis vietinėms bendrovėms, negalima pripažinti jungimosi negaliojančiu po jungimosi pabaigos momento. Šis įpareigojimas įtvirtintas Direktyvos 2005/56/EB 17 str. bei direktyvos įgyvendinimo įstatymo 9 str. 3 d. Direktyvos aiškinamajame memorandume ši nuostata grindžiama siekiu užtikrinti absoliutą aiškumą trečiosioms šalims, kurios susijusios su tokio pobūdžio bendrovių jungimusi⁸⁶.

12. Supaprastinta bendrovių jungimosi procedūra

Direktyvos 78/855/EEB IV skyrius numato sąlygas, kurioms esant bendrovių jungimuisi taikoma supaprastinta procedūra. Šias direktyvos nuostatas įgyvendina Akcinių bendrovių įstatymo 70 str., kuriame numatyti du supaprastintos procedūros taikymo atvejai. Pirmiausia paprastesnė jungimosi tvarka numatyta tuo atveju, kai patronuojanti bendrovė, turinti 100 procentų dukterinės bendrovės akcijų, siekia pastarąją prisijungti. Esant tokiai situacijai, jungimosi sąlygose nereikia nurodyti akcijų keitimo, išdavimo tvarkos, momento, nuo kada pereina teisė į pilną ir su tuo susijusių sąlygų; nereikia auditoriaus jungimosi sąlygų įvertinimo ataskaitos; taip pat nereikia ir valdybos ataskaitos apie reorganizavimą; galiausiai tokiu atveju akcijos nekeičiamos pagal 67 str. taisykles.

Kita galimybė taikyti supaprastintą jungimosi tvarką numatyta tada, kai prijungiama bendrovė, kurios ne mažiau kaip 90 procentų akcijų valdo prisijungiančioji bendrovė. Tokiu atveju nereikia pateikti auditoriaus ataskaitos dėl sąlygų ir valdybos ataskaitos dėl jungimosi. Pažymėtina, kad jeigu kiti prijungiamos bendrovės akcininkai pareikalauja, bendrovė iki reorganizavimo pabaigos privalo jų akcijas išpirkti pagal 67 str. 3 d. nustatytą tvarką, t. y. akcininkai, kurie nesutinka su reorganizavimu, per 45 d. nuo visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo reorganizuoti bendrovę priėmimo turi teisę pareikalauti, kad jų akcijas iki reorganizavimo pabaigos išpirktų prijungiama bendrovė. Išperkamų akcijų apmokėjimo kaina nustatoma atsižvelgiant į vidutinę paskutinių 6 mėnesių iki visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo reorganizuoti bendrovę priėmimo šių akcijų rinkos kainą. Ginčus dėl atlyginimo už akcijas dydžio sprendžia teismas.

Vertinant akcijas, gali kilti klausimas, ar turėtų būti atsižvelgta į sinergijos efektą, susijusį su jungimu, kuris gali pagerinti jungiamos bendrovės finansinę situaciją.

⁸⁶ *Cit. op.* 38.

Atsakymas į šį klausimą turėtų būti neigiamas, nes akcininkas negali turėti naudos iš transakcijos, iš kurios jis siekia pasitraukti (angl. šis principas išreiškiamas *prohibition against post-acquisition gains*)⁸⁷.

Bendrovių iš skirtingų valstybių narių jungimosi atveju taikomos analogiškos taisyklės dėl supaprastintos tvarkos.

⁸⁷ *Cit. op.* 80, p. 20.

III. REORGANIZAVIMO JUNGIMO BŪDU SANTYKIS SU KITAIŠ BENDROVIŲ JUNGIMO BŪDAIS

1. Reorganizavimo jungimo būdu santykis su akcijų įsigijimu

Bendrovių reorganizavimas jungimo būdu tėra viena iš kelių galimų verslo koncentravimo priemonių. Kita priemonė yra bendrovės akcijų įsigijimas. Akcija yra nuosavybės vertybinis popierius. Tai reiškia, kad akcija patvirtina jos turėtojo (akcininko) teisę dalyvauti valdant įmonę, jeigu įstatymai nenustato kita, teisę gauti akcinės įmonės pelno dalį dividendais ir teisę į dalį įmonės turto, likusio po jos likvidavimo (CK 1.102 str.). Detalus bendrovių akcininkų teisių ir pareigų sąrašas įtvirtintas Akcinių bendrovių įstatymo ketvirtajame skirsnyje. Taigi viena bendrovė įgijusi kitos bendrovės akcijų gali dalyvauti pastarosios bendrovės valdyme. Galimybė dalyvauti bendrovės valdyme priklauso nuo turimų akcijų skaičiaus, šių akcijų klasės ir atitinkamai jų suteikiamų balsų visuotiniame akcininkų susirinkime skaičiaus. Turinti balsų daugumą, t. y. daugiau nei pusę visų balsų, bendrovė, kuri turi kitos bendrovės akcijų, įgyja patronuojančios bendrovės statusą, o bendrovė, kurios akcijos įgyjamos, tampa dukterine bendrove (Akcinių bendrovių įstatymo 5 str.). Patronuojanti bendrovė gali daryti lemiamą įtaką priimant visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimus. Akcinių bendrovių įstatymo 28 str. nustatyti atvejai, kuomet sprendimams priimti reikalinga kvalifikuota 2/3 ar net 3/4 balsų dauguma. Be to, bendrovės įstatai gali numatyti ir dar didesnę kvalifikuotą balsų daugumą. Norint turėti lemiamą įtaką šių sprendimų priėmimui, reikia nuosavybes teise turėti atitinkamą skaičių akcijų arba sudaryti balsavimo teisių perleidimo sutartį. Žinoma, konkretaus bendrovės kontrolės laipsnio siekiama atsižvelgiant į tikslus, kurie susiję su verslo koncentracija. Šie tikslai dažniausiai būna paremti tam tikrais ekonominiais motyvais.

Bendrovės akcijų įgijimo būdas pirmiausia priklauso nuo bendrovės teisinės formos. Uždarnosios akcinės bendrovės akcijomis, kaip jau buvo minėta, negalima prekiauti viešai. Taigi šios teisinės formos bendrovės akcijos įgyjamos sudarant rašytinę akcijų pirkimo-pardavimo sutartį, kurios privalomos sąlygos nurodytos Akcinių bendrovių įstatymo 46 str. 3 d. Uždaruųjų akcinių bendrovių perleidimo ypatumas yra tas, kad kiti bendrovės akcininkai turi pirmumo teisę įsigyti perleidžiamas akcijas (pagal 47 str.). Galima daryti išvadą, kad uždarnosios akcinės bendrovės įgijimas perkant jos akcijas taip siekiant perimti bendrovės valdymą priklauso ne tik nuo tų akcininkų, su kuriais deramasi dėl akcijų pardavimo, bet ir nuo kitų akcininkų, kurie sandoryje nedalyvauja,

valios. Be abejo, šiuo atveju reikėtų atkreipti dėmesį į kelis reikšmingus faktorius. Pirma, uždarytų akcinių bendrovių teisinė forma ypatinga tuo, kad pagal įstatymą yra ribojamas akcininkų skaičius, kuris negali būti didesnis kaip 250. Tai sąlygoja, kad tokiose bendrovėse paprastai būna nedaug akcininkų. Antra, tų akcininkų, kurie nedalyvauja sandoryje, pasinaudojimas pirmumo teise tiesiogiai priklauso nuo jų finansinių galimybių pirkti akcijas siūloma kaina.

Akcinių bendrovių akcijomis galima prekiauti viešai. Jeigu jomis neprekiuojama viešai, jų perleidimui taikomos jau minėtos akcijų pirkimo-pardavimo sutarties privalomos sąlygos, įtvirtintos Akcinių bendrovių įstatymo 46 str. 3 d. Akcinėms bendrovėms, kurių akcijomis prekiaujama viešai, taikomas Vertybinių popierių įstatymas⁸⁸. Šis įstatymas įgyvendina Direktyvą 2004/25/EB⁸⁹, kuri reglamentuoja bendrovių, kurių akcijomis prekiaujama vertybinių popierių biržose, kontrolinių akcijų paketų įsigijimus (angl. *takeovers*).

Tradiciškai susiklostė, kad kontinentinėje Europoje bendrovių akcininkų struktūra yra žymiai labiau koncentruota lyginant su Didžiosios Britanijos ir JAV bendrovėmis. Pavyzdžiui, tokiose valstybėse kaip Vokietija, Italija, Austrija ar Belgija daugiau nei pusė visų vertybinių popierių biržose listinguojamų nefinansinių bendrovių turi vieną kontrolinį akcijų paketą, suteikiantį daugumą balsų. Tuo tarpu Didžiojoje Britanijoje ir JAV tokių bendrovių tėra tik 3 procentai⁹⁰. Tai reiškia, kad Didžiajai Britanijai ir JAV būdinga labai likvidi kapitalo rinka, kurioje aktyviai vyksta akcinių bendrovių perėmimo procesai įgyjant kontrolinius akcijų paketus. To negalima būtų pasakyti apie kontinentinę Europą.

Vienas iš svarbių Europos Sąjungos tikslų yra sukurti integruotą kapitalo rinką. Perėmimo pasiūlymų sureguliuojimas yra kertinis elementas tokios integruotos rinkos⁹¹. Atsižvelgiant į tai, buvo priimta minėta Direktyva 2004/25/EB, kuri numato priemones, skirtas pašalinti barjerus perėmimų pasiūlymų teikimui valstybėse narėse. Daugelis tokių priemonių jau anksčiau buvo įtvirtintos ir naudojamos Didžiojoje Britanijoje⁹², todėl nenuostabu, kad Didžiosios Britanijos praktika turėjo didelės įtakos Komisijai rengiant Direktyvos projektą. Perėmimų pasiūlymų teikimas skatintinas dėl kelių priežasčių, tokių

⁸⁸ *Cit. op.* 39.

⁸⁹ *Cit. op.* 71.

⁹⁰ FERRELL, A. *Why Continental European Takeover Law Matters*. The Harvard John M. Olin Discussion Paper Series, Nr. 454 12/2003, p. 1 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=500125>.

⁹¹ Report of the High Level Group of Company Law Experts on Issues Related to Takeover Bids, p. 18, 2002. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/comm/internal_market/company/takeoverbids/index.en.htm, viewed 9 January 2007>.

⁹² United Kingdom's City Code on Takeovers and Mergers. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <<http://www.thetakeoverpanel.org.uk/new>>.

kaip sinergijos efektas, galimybė parduoti akcijas aukštesne nei rinkos kaina, bendrovės vadovybės „drausminimas“ (neefektyviai valdomos bendrovės vadovybė gali būti pakeista perėmus bendrovės kontrolinį akcijų paketą)⁹³. Taigi valstybėse narėse įgyvendinus Direktyvos 2004/25/EB nuostatas, visoje Europoje turėtų padaugėti pasiūlymų perimti kontrolinius akcinių bendrovių akcijų paketus.

Siekiant nustatyti, koks yra santykis tarp kontrolinio akcijų paketo įgijimo ir reorganizavimo jungimo būdu, reikia atsakyti į klausimą, ar šie bendrovių jungimo būdai yra tarpusavyje konkuruojantys, ar vienas kitą papildantys. Manytina, kad visgi abu teiginiai iš dalies yra teisingi, nes įmanomos įvairios situacijos. Abiem būdais koncentruojant verslą iš esmės siekiama panašių ekonominių ir kitokių tikslų. Renkantis vieną ar kitą būdą, reikia atsižvelgti į konkrečios situacijos aplinkybes. Pažymėtina, kad galimi atvejai, kai naudojami abu šie būdai, t. y. įgijus kontrolinį akcijų paketą, vėliau bendrovės sujungiamos reorganizavimo būdu (įgijus 90 procentų akcijų ir daugiau, galima taikyti supaprastintą reorganizavimo procedūrą).

Lyginant reorganizavimą jungimo būdu su akcijų įgijimu, galima išskirti šių bendrovių jungimo būdų privalumus ir trūkumus. Reorganizuojant, prijungiamos bendrovės arba sujungiamų bendrovių akcijos keičiamos į veiklą po reorganizavimo tęsiančios bendrovės akcijas. Tai reiškia, kad tokiam jungimui nereikia papildomo finansavimo. Tai tai pat sąlygoja ir aplinkybę, kad reorganizavimas neužtraukia mokesčių pasekmių⁹⁴. Akcijų įgijimui, atvirkščiai, reikia lėšų. Žinoma, prijungiant bendrovę reorganizavimo būdu, tenka atsisakyti dalies bendrovės kontrolės. Perėmus kontrolinį kitos bendrovės akcijų paketą, tuo pačiu išsaugoma ir turima perimančiosios bendrovės kontrolė. Tačiau bendrovės kontrolė gali būti išsaugota ir netekus dalies akcijų, pavyzdžiui sudarius susitarimus dėl balsavimo teisių perleidimo arba bendrovės įstatuose įtvirtinus specialią valdymo organų skyrimo tvarką.

Pagrindinis skirtumas tarp bendrovių jungimo reorganizuojant ir kontrolinio akcijų paketo įgijimo yra susijęs su sprendimų priėmimu – sprendimą reorganizuoti bendrovę priima šių bendrovių visuotiniai akcininkų susirinkimai. Tai yra esminis reorganizavimo kaip vieno iš bendrovių įgijimo būdų trūkumas, kadangi sprendimo priėmimas užima daug laiko. Šiuo atžvilgiu akcijų įgijimas laikomas palankesnis būdas perimti bendrovės kontrolę, nes sprendimus priima valdymo organai, o tai leidžia greičiau ir lengviau sudaryti sandorius, kas yra labai svarbu šiuolaikiniame dinamiškame verslo pasaulyje.

⁹³ *Cit. op.*, p. 19.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2001, Nr. 110-3992) 42 str.

2. Reorganizavimo jungimo būdu santykis su įmonės (verslo) pirkimu

Kita alternatyva reorganizavimui yra įmonės pirkimas pagal specialiąją pirkimo-pardavimo sutarties rūšį, kuri numatyta CK 6.402 str. Paprastai įmonė suvokiama kaip juridinis asmuo, įstatymų nustatyta tvarka vykdomas tam tikrą ūkinę komercinę veiklą, t. y. kaip teisinių santykių subjektas. Tačiau pagal CK 1.110 str. 1 d. įtvirtintą normą, įmonė gali būti ir civilinių teisių objektu. Šiuo atveju įmonė yra laikoma nekilnojamuoju daiktu ir apibrėžiama kaip verslu užsiimančiam (pelno siekiančiam) asmeniui priklausantis turto ir turtinių bei neturtinių teisių, skolų ir kitokių pareigų visuma.

Pagal įmonės pirkimo-pardavimo sutarties sampratą, pardavėjas įsipareigoja perduoti pirkėjui nuosavybės teise visą įmonę kaip turtinį kompleksą ar esminę jos dalį, išskyrus teises ir pareigas, kurių pardavėjas neturi teisės perduoti kitiems asmenims, o pirkėjas įsipareigoja tai priimti ir sumokėti kainą. Turtinis kompleksas pagal CK 1.110 str. 2 d. apibūdinamas kaip bendros ūkinės paskirties vienijamų daiktų visuma. Šių daiktų visuma priklauso nuo įmonės veiklos rūšies. Tokie daiktai gali būti tiek kilnojamieji, tiek nekilnojamieji, pavyzdžiui, žemės sklypas, pastatai, statiniai, įrengimai, mechanizmai ir kitos gamybos priemonės, žaliavos, atsargos⁹⁵. Į įmonės, kaip civilinių teisių objekto, sudėtį įeinančios teisės detaliau apibūdinamos CK 6.402 str. 2 d., pagal kurią tokios teisės yra teisė į firmos vardą, prekių ar paslaugų ženklą ar kitus įmonę arba jos prekes ar teikiamas paslaugas identifikuojančius žymenis, taip pat teisės, kurios įmonei priklauso pagal licencinę sutartį. Iš CK 6.536 str. išplaukia, kad taip pat įeina apyvartinės lėšos, teisės naudotis žeme, vandeniu ir kitais gamtos ištekliais, pastatais, statiniais ar įrenginiais, reikalavimo teisės.

Pažymėtina, kad įmonės teisės, kurias ji įgijo pagal leidimus (licencijas), perduodamos pirkėjui tik tuo atveju, jeigu tokio perdavimo galimybė numatyta įstatymuose ar leidime (licencijoje) (CK 6.402 str. 3 d.). Jungiant bendrovės reorganizavimo būdu, galioja prezumcija, kad visi leidimai ir licencijos pereina veiklą tęsiančiai bendrovei.

Atsižvelgiant į tai, kad įmonė, kaip minėta, laikoma nekilnojamuoju daiktu, jai turi būti taikomas specialus nekilnojamiesiems daiktams būdingas teisinis režimas. Tai reiškia, kad įmonės pirkimo-pardavimo sutartis turi būti vienas rašytinės formos abiejų sutarties šalių pasirašytas dokumentas, patvirtintas notaro, o prieš trečiuosius asmenis ji gali būti panaudota tik jeigu įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre ir

⁹⁵ MIKELĖNAS, V. et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras Pirmoji knyga Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 232.

padaryti atitinkami juridinių asmenų registro pakeitimai (CK 6.403 str.). Be to, iki sutarties pasirašymo papildomai turi būti parengti šiai sutarčiai privalomi priedai, nurodyti CK 6.404 str. 2 d. Šalys turi suderinti ir pasirašyti: įmonės turto inventORIZAVIMO akta, įmonės balansą; nepriklausomo auditoriaus išvadą apie įmonės turto sudėtį ir jo kainą; įmonės skolų (prievolių) sąrašą, kuriame nurodyta skolos dydis, įvykdymo terminas, prievolių užtikrinimo rūšis, kreditoriai ir jų adresai. Sutarties formos reikalavimų nesilaikymas sutartį daro negaliojančia. Įmonė pirkėjui perduodama abiem šalims pasirašius perdavimo-priėmimo akta (CK 6.407 str.).

Įmonės pirkimo atveju numatyti specialūs reikalavimai pirkėjui dėl kreditorių teisių apsaugos. Bendra taisyklė, kad pirkėjas ne mažiau kaip prieš 20 dienų iki sutarties sudarymo privalo raštu pranešti visiems įmonės skolų (prievolių) sąraše nurodytiems kreditoriams apie numatytą įmonės pardavimą. Jeigu pirkėjas neįvykdo šios pareigos, pardavėjo kreditoriai turi teisę savo reikalavimus pareikšti tiesiogiai pirkėjui. Gavę pranešimą, įmonės kreditoriai per 20 dienų turi pranešti pirkėjui apie savo reikalavimo dalį ir pobūdį. Tuomet pirkėjas dalį sutarties kainos sumoka asmeniui, kuriam pavedama atsiskaityti su kreditoriais (toks asmuo gali būti tik bankas, kita kredito įstaiga arba draudimo įmonė). Pagal CK 6.405 str. reglamentuojamą tvarką, pranešti kreditoriams nereikia tik tuo atveju, jeigu įmonės kaina mokama pinigais ir šių pinigų pakanka visiškai atsiskaityti su įmonės kreditoriais. Taip pat šios tvarkos nereikia laikytis, kai pirkėjas visiems kreditoriams pateikia priimtina jų reikalavimų įvykdymo užtikrinimą. Galima pastebėti, kad šie kreditorių teisių apsaugai užtikrinti skirti reikalavimai panašūs į reorganizavimo procedūros metu taikomus reikalavimus.

Perkant įmonę pagal specialiąją sutartį, kaip privalumas išskiriamas objekto aiškumas, nes sutartyje detalai aptarus viską, kas perkama, pirkėjas yra garantuotas, kad ateityje nekils jokių siurprizų. Tačiau aprašyta įmonės pirkimo procedūra, akivaizdu, yra pakankamai sudėtinga lyginant su prieš tai nagrinėtu akcijų įsigijimu. Lyginant įmonės pirkimą su reorganizavimu jungimo būdu, galima daryti išvadą, kad abi šios verslo koncentravimo priemonės savo procedūros sudėtingumo prasme yra panašios, nors pastarosios procedūrą tam tikrais aspektais, kaip minėta, siekiama palengvinti dėl administracinės naštos mažinimo.

Vis dėlto įmonės pirkimas sudarant specialiąją sutartį yra problematiškas. Įmonės savoka yra plati, kartu apimanti ir bendroves kaip vieną iš įmonės rūšių. Pagal Akcinių bendrovių įstatymo 2 str. 1 d. bendrovė yra įmonė, kurios įstatinis kapitalas padalintas į dalis, vadinamas akcijomis. Bendrovė, skirtingai nei, pavyzdžiui, individuali įmonė, neturi savininko. Tai lemia, kad sudarant įmonės pirkimo-pardavimo sutartį, pardavėjas

šiuo atveju yra ne akcininkas, o pati bendrovė. Po tokios sutarties įvykdymo pasikeičia bendrovės balanso eilutė, vietoje turto atsiranda pinigai, t. y. pasikeičia turto pobūdis. Taigi nelabai aišku, koks tolimesnis tokios bendrovės likimas, ar ji pradeda naują veiklą, ar ji likviduojama. Šiuo atžvilgiu reorganizavimas atrodytų palankesnis, nes prijungta bendrovė pasibaigia automatiškai be likvidavimo procedūros.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad galimas ir dalies įmonės turto pirkimas pagal atitinkamai taikomą lengvesnę procedūrą, tačiau tokiu atveju reikia įvertinti, ar parduodamas turtas nesudaro esminės turtinio komplekso dalies. Perkant esminę įmonės turto dalį, kreditoriai gali įrodinėti, kad tai iš tikrųjų yra įmonės pirkimas-pardavimo sandoris, todėl turi būti taikomos specialios sutarties nuostatos. Notarinė sandorio forma ir sudėtingas įvykdymo mechanizmas sąlygoja tai, kad šio pobūdžio sutartys praktikoje yra retas reiškinys.

3. Vienos valstybės ribas peržengiančio bendrovių jungimosi santykis su Europos bendrove

Plėtojant verslą Europos Sąjungos mastu, be Direktyva 2005/56/EB suteiktos galimybės sujungti kelias bendroves iš skirtingų valstybių narių, svarbu įvertinti ir kitas galimas priemones. Kaip tiesioginė alternatyva bendrovių jungimuisi pagal Direktyvos 2005/56/EB nustatytą procedūrą yra nurodomas Europos bendrovės steigimas⁹⁶.

Europos bendrovė (*Societas Europaea* arba SE) yra specifinė verslo forma, pritaikyta veikti vidinėje ES rinkoje. Galimybė steigti Europos bendrovę atsirado tik 2004 m. priėmus Reglamentą dėl Europos bendrovės statuto, nors iki tol daugiau nei 30 metų vyko diskusijos šiuo klausimu. Būtent šio reglamento ir kartu Direktyvos 2001/86/EB priėmimas ir sąlygojo Direktyvos 2005/56/EB priėmimą, nes, kaip minėta, abiejų teisės aktų priėmimui daugiausiai trukdė valstybių narių nesutarimai dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovių valdyme. Nors reglamentas yra tiesiogiai taikomas teisės aktas, tačiau jis anaiptol nereguliuoja visų susijusių klausimų, todėl be jo taip pat yra taikomos ir nacionalinių teisės aktų normos. Reglamentas nustato, kad Europos bendrovė – tai juridinis asmuo, kurio kapitalas dalijamas į akcijas. Europos bendrovė steigiama pagal tos valstybės, kurioje ji registruoja buveinę, akcinėms bendrovėms taikomą teisę. Būtina atkreipti dėmesį, kad Europos bendrovė prilyginama akcinei bendrovei, o ne uždarajai akcinei bendrovei, todėl jai taikomi akcinės bendrovės teisinės formos reikalavimai ir nuostatos.

⁹⁶ *Cit. op.* 14, p. 19.

Europos bendrovei, kuri įregistruota Lietuvoje, be reglamento taikomas Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas⁹⁷, kuris užtikrina reglamento taikymą, taip pat Akcinių bendrovių įstatymas bei kiti teisės aktai. Europos bendrovė registruojama juridinių asmenų registre ir tampa juridiniu asmeniu nuo jos įregistravimo šiame registre dienos. Europos bendrovės steigime dalyvauja bent dvi bendrovės, kurioms taikoma skirtingų valstybių narių teisė. Reglamentas numato, kad Europos bendrovė gali būti steigiama vienu iš keturių būdų:

- 1) Jungimosi;
- 2) Steigiant valdymo (holdingo) Europos bendrovę;
- 3) Sukuriant antrinę Europos bendrovę;
- 4) Veikiančią akcinę bendrovę pertvarkant į Europos bendrovę.

Analizuojant Europos bendrovės steigimo būdus, galima pastebėti, kad Europos bendrovės steigimo pirmuoju, jungimosi, būdu procedūra iš esmės identiška bendrovių reorganizavimui jungimosi būdu. Reglamento 17 str. 2 d. nurodyta, kad Europos bendrovę steigime dalyvaujančias bendroves galima prijungti arba sujungti pagal Direktyvoje 78/855/EEB reglamentuojamą tvarką, atitinkamai nustatytą 3 str. 1 d. ir 4 str. 1 d. Jei bendrovės jungiamos įsigyjant kitą bendrovę, įsigijusioji bendrovė tampa SE tipo bendrove. Jei bendrovės sujungiamos steigiant kitą bendrovę, Europos bendrove tampa naujai įsteigta bendrovė. Reglamente nenumatytais atvejais ir neapibrėžtais klausimais, kiekviena bendrovė, dalyvaujanti steigiant SE bendrovių sujungimo būdu, vadovaujasi tos valstybės narės, kurios ūkio subjektas ji yra, teise, taikoma akcinių bendrovių sujungimui pagal Direktyvos 78/855/EEB nuostatas. Galima daryti išvadą, kad tiek Direktyvos 2005/56/EB nuostatų dėl vienos valstybės ribas peržengiančių bendrovių jungimosi, tiek ir Europos bendrovės steigimo jungimo būdu nuostatų pagrindas yra tas pats, reglamentuotas valstybių narių nacionalinės teisės, kurią harmonizavo Direktyva 78/855/EEB. Kadangi abu būdai procedūros aspektu yra labai panašūs, kyla klausimas, kuo jie skiriasi ir kurį iš jų reikėtų rinktis konkrečiu atveju.

Yra keletas priežasčių, lemiančių vieno ar kito bendrovių jungimo būdo pasirinkimą. Europos bendrovė yra skirta didelėms kompanijoms⁹⁸. Pagal reglamento 2 str. 1 d., Europos bendrovės steigime jungimo būdu gali dalyvauti tik akcinės bendrovės. Vis dėlto, tai nereiškia, kad sukurti SE išimtinai gali tik akcinės bendrovės. Steigiant Europos bendrovę valdymo (holdingo) būdu arba sukuriant antrinę SE, ją formuojant gali dalyvauti ir uždarnosios akcinės bendrovės. Tačiau yra ir kitų požymių,

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas (Valstybės žinios, 2004, Nr. 78-2710).

⁹⁸ *Cit. op.* 7, p. 132.

rodančių, kad Europos bendrovė yra pritaikyta stambioms įmonėms, didelėms bendrovėms. SE kapitalas yra išreiškiamas eurai ir jis negali būti mažesnis nei 120 tūkst. eurų. Skirtingai nei Europos bendrovė, Direktyva 2005/56/EB įtvirtinta bendrovių jungimosi tvarka yra orientuota į mažas ir vidutines įmones. Netinkamas kontraargumentas būtų teigti, kad vienos valstybės ribas peržengiantys bendrovių jungimaisi paprastai yra labiau svarbūs didelėms korporacijoms. Europos Komisija teisingai buvo pažymėjusi, kad didėjantis Europos rinkos konkurencingumas reikalauja, kad mažos ir vidutinės įmonės taip pat internacionalizuotų savo veiklą⁹⁹.

Europos bendrovės steigimas turi ir privalumų, skatinančių rinktis būtent šį bendrovių jungimo būdą. Būdama ES sukurta teisine forma, liudijančia apie bendrovės veikimą keliose valstybėse narėse, ši forma tampa ir prestižo klausimu, o tai padidina įmonės konkurencingumą bei tarptautinį matomumą. Dėl kalbų skirtumo valstybės skirtingai įvardija savo juridinius asmenis. Iš formos santrumpos pavadinime ganėtinai sunku atskirti, ar įmonė yra akcinė bendrovė, ar uždaroji akcinė bendrovė. Ne visuomet lengva nuspėti kilmės valstybę. Europos bendrovė savo pavadinime privalo turėti „SE“ santrumpą – ji neutrali nacionaline prasme, ir kadangi pažįstama visoje ES, tai teikia apibrėžtumo bent dėl įmonės formos, taip pat ir kitų esminių klausimų (pvz., minimalus įstatinio kapitalo dydis)¹⁰⁰.

Kaip Europos bendrovės privalumas taip pat nurodoma galimybė įsteigus SE perkelti bendrovės registruotą buveinę į kitą valstybę narę, kartu perkeltiant bendrovės valdymo organų buvimo vietą¹⁰¹. Buvinės perkėlimo galimybė leidžia pasirinkti palankesnę teisinę, mokesstinę ar verslo aplinką. Įsteigus Europos bendrovę galima pasirinkti valdymo struktūrą, kuri skiriasi priklausomai nuo valstybės. Nacionalinė teisė gali leisti tik vienpakopę (tik valdymo organai) (angl. *one-tier board structure*) ar tik dvipakopę (valdymo ir priežiūros organai) (angl. *two-tier*) sistemą arba jas abi. SE reglamentas leidžia abi valdymo sistemas, todėl bendrovė gali pasirinkti jai palankią valdymo struktūrą¹⁰².

Vis dėlto Europos bendrovės steigimas yra sudėtinga procedūra. Jai taikoma kombinuota ES ir nacionalinių teisės aktų sistema. Taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kad ES lygmeniu dar nėra harmonizuoti mokesstiniai reikalavimai, todėl taikomi nacionaliniai teisės aktai dėl mokesčių kiekvienoje valstybėje narėje, kur įregistruoti Europos

⁹⁹ *Cit. op.* 14, p 19.

¹⁰⁰ GOBYTĖ, A. *Europos bendrovė: ar verta steigti?* Verslo žinios, 2006 06 16, p. 15.

¹⁰¹ *Cit. op.* 7, p. 132.

¹⁰² *Cit. op.* 100.

bendrovės filialai¹⁰³. Tokie klausimai kaip intelektinė nuosavybė, konkurencija, nemokumas ir likvidavimas, valdymo organų narių atsakomybė pažeidus pareigas taip pat sprendžiami pagal nacionalinę teisę¹⁰⁴.

Apibendrinant galima teigti, kad sprendžiant, kurį iš dviejų būdų jungti bendroves rinktis – SE steigimą ar bendrovių reorganizavimą jungimo būdu, reikia atsižvelgti į konkrečią praktinę situaciją ir įvertinti visus aptartus šių būdų privalumus ir trūkumus. Kaip minėta, Europos bendrovė yra pritaikyta didelėms bendrovėms, todėl jei siekiama išplėsti veiklą daugelyje ES valstybių narių, tokiu atveju SE steigimas turėtų labiau pasiteisinti. Tokiu būdu būtų sukurtas vienas juridinis asmuo, veikiantis visoje ES pagal vieną taisyklių sistemą. Europos bendrovė veikia turėdama vienas korporatyvines taisykles ir naudojasi vienodo valdymo struktūros pranašumais. Vienoda valdymo struktūra leidžia turėti koordinuotą ir tokiu būdu efektyvesnį valdymą. Kita vertus, Direktyva 2005/56/EB gali būti svarbi akcinėms bendrovėms dėl šių priežasčių: pirma, Direktyvoje įtvirtinta procedūra gali padėti pertvarkyti ir supaprastinti įmonių grupių darinius; antra, atskiros korporacijos gali rinktis paprastą reorganizavimą jungimo būdu, nes Europos bendrovės atveju šiek tiek griežčiau reglamentuojami darbuotojų dalyvavimo bendrovės valdyme klausimai¹⁰⁵. Bendrovės, kurios priskiriamos prie mažų ir vidutinių įmonių, paprastai savo veiklą apsiriboja tik keliomis valstybėmis narėmis, todėl joms labiau tiktų jungtis vienos valstybės narės ribas peržengiančio bendrovių jungimosi būdu, kurį nustato Direktyva 2005/56/EB, ypač jei tokių bendrovių teisinė forma yra uždaroji akcinė bendrovė ar jai prilygstanti kita forma.

¹⁰³ *Cit. op.* 7, p. 132.

¹⁰⁴ *Cit. op.* 100.

¹⁰⁵ *Cit. op.* 14, p 19-20.

IŠVADOS

1. Direktyva 78/855/EEB nustato esminius reikalavimus valstybėms narėms dėl bendrovių reorganizavimo jungimo būdu procedūros reglamentavimo. Lietuvoje kai kurie vietinio bendrovių jungimosi procedūros etapai reguliuojami detaliau nei direktyva reikalauja, tačiau toks konkretesnis reguliavimas suteikia daugiau aiškumo ir neiškreipia direktyvos tikslų.
2. Kadangi Direktyva 78/855/EEB priimta prieš beveik 30 metų, kai kurios taisyklės nebetinka dėl per tuos metus pasikeitusių aplinkybių. Europos Komisija užsakė atlikti tyrimus dėl bendrovių teisės direktyvų nustatytų reikalavimų būtinumo. Atsižvelgusi į mokslininkų grupės pateiktas išvadas, Komisija užsibrėžė ambicingą tikslą ženkliai sumažinti bendrovėms tenkančią administracinę naštą atsisakant kai kurių direktyvomis, įskaitant ir Direktyvą 78/855/EEB, nustatytų reikalavimų. Viena iš pirmųjų priemonių, kurių buvo imtasi, tai Direktyvos 2007/63/EB, kuri iš dalies pakeitė Direktyvą 78/855/EEB, priėmimas. Šiuo pakeitimu nustatyta galimybė nenagrinėti bendrovių jungimo sąlygų ir rengti ekspertų ataskaitos, jei dėl to susitaria visi jungiamų bendrovių akcininkai. Ekspertų ataskaita padeda akcininkams geriau įvertinti situaciją ir priimti sprendimus dėl bendrovių reorganizavimo, tačiau jeigu akcininkai yra pakankamai gerai informuoti ir bendrai dėl to sutaria, tuomet tokių ataskaitų rengimas tik apsunkina procedūrą papildomų kaštų ir laiko prasme.
3. Europos Komisija taip pat iniciavo svarstymus ir dėl valdybos ataskaitos bei finansinės atskaitomybės dokumentų reikalavimų reikalingumo tam tikrais atvejais. Šie reikalavimai sukelia papildomus administracinius kaštus, kuriuos ypač svarbu mažinti mažoms ir vidutinėms įmonėms. Kadangi Lietuvoje tokios įmonės dažnai būna uždarnosios akcinės bendrovės, šiai teisinei formai taikomos nacionalinės taisyklės leidžia išvengti minėtų kaštų. Akcinių bendrovių atveju ataskaita apie numatomą jungimą, manytina, pateisina jos kaštus, nes taip užtikrinama akcininkų interesų apsauga.
4. Lietuvos teisėje nustatyta vienoda teisių apsauga tiek įgyjamosios, tiek įsigyjančiosios bendrovės kreditoriams. Europos Komisija yra iškėlusį klausimą diskusijoms, ar reikalingas toks specialus kreditorių teisių apsaugos reguliavimas turint omenyje tai, kad bendrovės prisijungimo poveikis kreditoriams dažnai nesiskiria nuo įprastų prekybos sandorių poveikio.
5. Jungiamų bendrovių kreditoriams suteikta teisė tam tikrais atvejais reikalauti papildomo prievolių įvykdymo užtikrinimo, tačiau kreditoriai neturi teisės reikalauti

sustabdyti reorganizavimą. Vis dėlto reorganizavimas gali užstrigti, jei teisme vyksta ginčas dėl prievolių užtikrinimo.

6. Peržengiančių vienos valstybės ribas bendrovių jungimosi reglamentavimas iš esmės analogiškas vietinių jungimųsi reguliavimui, tačiau pirmu atveju labiau išskirtos ir detaliau reglamentuotos su darbuotojų teisių apsauga susijusios nuostatos. Taip pat atsižvelgiant į tarpvalstybinį tokių jungimųsi pobūdį, Direktyvoje 2005/56/EB nustatyta, kad užbaigus jungimosi procesą, vėliau nebegalima pripažinti jo negaliojančiu, taip apsaugant su tuo susijusių trečiųjų asmenų interesus.
7. Peržengiančio vienos valstybės ribas bendrovių jungimosi pasekmė yra bendrovei taikomos teisės pasikeitimas. Ši pasekmė reikšminga bendrovės akcininkų mažumai, kuri nepitaria reorganizavimui. Šių akcininkų interesų apsauga užtikrinta supaprastinto bendrovių jungimosi atveju, kuomet prijungiama bendrovė, kurios ne mažiau kaip 90 procentų akcijų turi prisijungiančioji bendrovė, likę akcininkai turi teisę pareikalauti, kad jų akcijos būtų išpirktos.
8. Vertinant bendrovių reorganizavimo jungimo būdu su kitais bendrovių įgijimo būdais santykį, galima teigti, kad vieno ar kito verslo koncentravimo būdo tinkamas pasirinkimas priklauso nuo konkrečios situacijos aplinkybių, įvertinus visus pranašumus ir trūkumus. Reorganizavimas yra laikomas ilga ir sudėtinga procedūra, tačiau inicijuotos teisės aktų pataisos supaprastina šią procedūrą. Galimybė jungtis bendrovėms iš skirtingų valstybių narių daro šį būdą dar patrauklesniu, ypač mažoms ir vidutinėms įmonėms. Aiškumas, universalus teisių perėjimas, prijungtų bendrovių pasibaigimas be likvidavimo procedūros ir kiti privalumai reiškia, kad reorganizavimas yra gera alternatyva kitiems bendrovių jungimo būdams.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. Konsoliduota Europos Bendrijos Steigimo sutartis (Oficialusis leidinys C 321E, 2006/12/29);
2. Tarybos reglamentas dėl Europos bendrovės (SE) statuto (EB) Nr. 2157/2001 2001 m. spalio 8 d. (Oficialusis leidinys L 294, 10/11/2001, p. 1-21);
3. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 78/855/EEB dėl akcinių bendrovių jungimo ir Tarybos direktyvą 82/891/EEB dėl akcinių bendrovių skaidymo, dėl reikalavimo, kad jungiant ar skaidant bendroves, nepriklausomas ekspertas parengtų ataskaitą 2007/63/EB 2007 m. lapkričio 13 d. (Oficialusis leidinys L 300, 17/11/2007, p. 47-48);
4. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 77/91/EEB nuostatas, susijusias su ribotos atsakomybės akcinių bendrovių steigimu ir jų kapitalo palaikymu ir keitimu 2006/68/EB 2006 m. rugsėjo 6 d. (Oficialusis leidinys L 264, 25/09/2006, p. 32-36);
5. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl atsakomybės bendrovių jungimūsi, peržengiančių vienos valstybės ribas 2005/56/EB 2005 m. spalio 26 d. (Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005, p. 1-10);
6. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl įmonių perėmimo pasiūlymų 2004/25/EB 2004 m. balandžio 21 d. (Oficialusis leidinys L 142, 30/04/2004, p. 12-23);
7. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 68/151/EEB dėl tam tikrų bendrovių tipų informacijos atskleidimo reikalavimų 2003/58/EB 2003 m. liepos 15 d. (Oficialusis leidinys L 221, 04/09/2003, p. 13-16);
8. Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo 2001/23/EB 2001 m. kovo 12 d. (Oficialusis leidinys L 082, 22/03/2001, p. 16-20);
9. Tarybos direktyva papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimančias sprendimus 2001/86/EB 2001 m. spalio 8 d. (Oficialusis leidinys, L 294, 10/11/2001, p. 22-32);
10. Trečioji Tarybos direktyva, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimi, dėl akcinių bendrovių jungimo 78/855/EEB 1978 m. spalio 9 d. (Oficialusis leidinys L 295, 20/10/1978, p. 36-43);

11. Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo 77/187/EEB 1977 m. vasario 14 d. (Oficialusis leidinys L 61 05/03/1977, p. 26);
12. Antroji Tarybos direktyva dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo 77/91/EEB 1976 m. gruodžio 13 d. (Oficialusis leidinys L 026, 31/01/1977, p. 1-13);
13. Pirmoji Tarybos direktyva dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo 68/151/EEB 1968 m. kovo 9 d. (Oficialusis leidinys L 065 14/03/1968 p. 8-12);

Lietuvos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);
2. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569);
3. Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 140-5747);
4. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 17-626);
5. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse (Valstybės žinios, 2005, Nr. 67-2407);
6. Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas (Valstybės žinios, 2004, Nr. 78-2710);
7. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2001, Nr. 110-3992);
8. Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2001, Nr. 99-3516)
9. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914);
10. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais iki 2003-12-31) (Valstybės žinios, 2000 m., Nr. 64-1914);

11. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1999, Nr. 52-1672);
12. Lietuvos Respublikos audito įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1999, Nr. 59-1916);
13. Lietuvos respublikos notariato įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1992, Nr. 28-810);
14. Juridinių asmenų registro nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl juridinių asmenų registro įsteigimo ir juridinių asmenų nuostatų patvirtinimo“ (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2003, Nr. 107-4810);
15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl turto vertinimo metodikos (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1996, Nr. 16-426).

Specialioji literatūra:

1. EDWARDS, V. *Europos Sąjungos bendrovių teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2002;
2. FERRELL, A. *Why Continental European Takeover Law Matters*. The Harvard John M. Olin Discussion Paper Series, Nr. 454 12/2003, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=500125>.
3. GOBYTĖ, A. *Europos bendrovė: ar verta steigti?* Verslo žinios, 2006 06 16, p. 15;
4. MIKELĖNAS, V. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras Antroji knyga Asmenys*. Vilnius: Justitia, 2002;
5. MIKELĖNAS, V. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras Pirmoji knyga Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001;
6. PAKALNIŠKIS, V. *et al. Civilinė teisė Bendroji dalis*. I t., Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004;
7. SIEMS, M. *The European directive on cross-border mergers: an international model?* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=853804>;
8. TRUČINSKAITĖ, O. *Juridinio asmens reorganizavimas*. Verslo žinios, 2006 06 02, p. 15;
9. VĖGĖLĖ, I. *Darbuotojų dalyvavimas įmonės valdyje Europos Sąjungos teisėje*. Jurisprudencija, 2004, t. 58(50);
10. VENTORUZZO, M. *Cross-border Mergers, Change of Applicable Corporate Laws and Protection of Dissenting Shareholders: Withdrawal Rights under Italian Law*. Bocconi Legal Studies Research Paper No. 16, European Company and Financial

Law Review, 2007, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=960579>;

11. ZAMAN, N. *Cross-border mergers in Europe*. European Journal of law Reform, vol. 8, 2006 m. Nr. 1;

Praktinė medžiaga:

1. Europos Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje SEVIC systems AG, Nr. C-411/03;
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje AB FMĮ „Finasta“ ir G. Barysas v. AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“ ir kt., Nr. , Nr. 3K-3-1322, kat. 21.2.2.

Travaux preparatoires:

1. 2007 m. kovo 6 d. Komisijos pasiūlymas Dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 78/855/EEB dėl akcinių bendrovių jungimo ir Tarybos direktyvą 82/891/EEB dėl akcinių bendrovių skaidymo, dėl reikalavimo, kad jungiant arba skaidant bendroves, nepriklausomas ekspertas parengtų ataskaitą;
2. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos parlamento ir Tarybos direktyvos dėl ribotos atsakomybės jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003PC0703:EN:NOT>>;
3. Europos Komisijos komunikatas dėl supaprastintos verslo aplinkos bendrovių teisės, askaitos ir audito srityse (KOM (2007) 394) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/simplification/index_en.htm>;
4. Europos Komisijos komunikatas „Bendrovių teisės modernizavimas ir bendrovių valdymo stiprinimas Europos Sąjungoje – veiksmų planas“ (KOM (2003) 284), [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm>;
5. Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, 2002-11-04, [interaktyvus]. [žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm>;

6. Report of the High Level Group of Company Law Experts on Issues Related to Takeover Bids, 2002. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/comm/internal_market/company/takeoverbids/index.en.htm,
viewed 9 January 2007>;
7. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos aiškinamasis raštas dėl Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymo projekto. 2003-09-26, Nr. IXP-2878, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-26]. Prieiga per internetą: www.lrs.lt.

SANTRAUKA. REORGANIZAVIMAS JUNGIMO BŪDU IR TEISINIO REGLAMENTAVIMO SPRAGOS

Įvairios ekonominės ir kitokios priežastys lemia didėjančias verslo koncentracijos pasaulines tendencijas. Viena iš priemonių verslui koncentruoti yra bendrovių reorganizavimas jungimo būdu. Reorganizavime dalyvaujančių arba reorganizuotų bendrovių turtas, teisės ir pareigos pereina po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei, o kitos bendrovės automatiškai pasibaigia be likvidavimo. Bendrovių reorganizavimas yra sudėtinga ir ilgai trunkanti procedūra, susijusi su akcininkų, kreditorių, darbuotojų bei kitų asmenų interesais. Europos Sąjungoje pirmiausia buvo harmonizuoti valstybių narių nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys vietinius bendrovių jungimus reorganizavimo būdu. Vėliau, išsprędus nacionalinių teisės skirtumų sąlygotas problemas, buvo priimti svarbūs teisės aktai, atveriantys kelią peržengiančių vienos valstybės ribas bendrovių jungimusi galimybėms. Siekiant padidinti Europos Sąjungoje veikiančių bendrovių konkurencingumą, inicijuoti teisės aktų pakeitimai, kurie supaprastina reorganizavimo jungimo būdu procedūrą ir taip leidžia sumažinti bendrovėms tenkančią administracinių kaštų naštą. Kita vertus, svarbu įvertinti, kaip tokie pakeitimai daro įtaką akcininkų bei kitų susijusių asmenų teisėtiems interesams. Reorganizavimo metu taikomos taisyklės turi užtikrinti pakankamą šių asmenų teisių apsaugą, tačiau per griežti reikalavimai gali lemti, kad bendrovės vietoj reorganizavimo pasirinktų kitą, labiau palankų jungimosi būdą.

SUMMARY. CORPORATE REORGANIZATION THROUGH MERGER AND ITS LEGAL REGULATION LOOPHOLES

Global tendencies of increasing business concentration are influenced by various economical and other reasons. One of the ways to concentrate business is a corporate reorganization through merger. All assets, rights and liabilities of merged companies are transferred to surviving company after reorganization, whereas other companies automatically cease to exist without liquidation. Corporate reorganization is a complex and long procedure involving interests of shareholders, creditors, workers and other persons. Firstly, national legislation of member states, governing local reorganization through merger of companies, had been harmonized in European Union. Later, after issues concerning the differences of national legislation were solved, important legal acts were enacted, which made possible cross-border mergers of companies. In order to increase the competitiveness of companies operating in European Union, some amendments were initiated to simplify the corporate reorganization through merger procedure and thus reduce the administrative costs for companies. However, it is important to evaluate the impact of such amendments for legitimate interests of shareholders and other concerned persons. The rules which apply in merger procedure should provide enough safeguards to protect the rights of these persons, although too strict requirements can lead to situations, where companies would rather choose other more favourable ways to merge.